

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

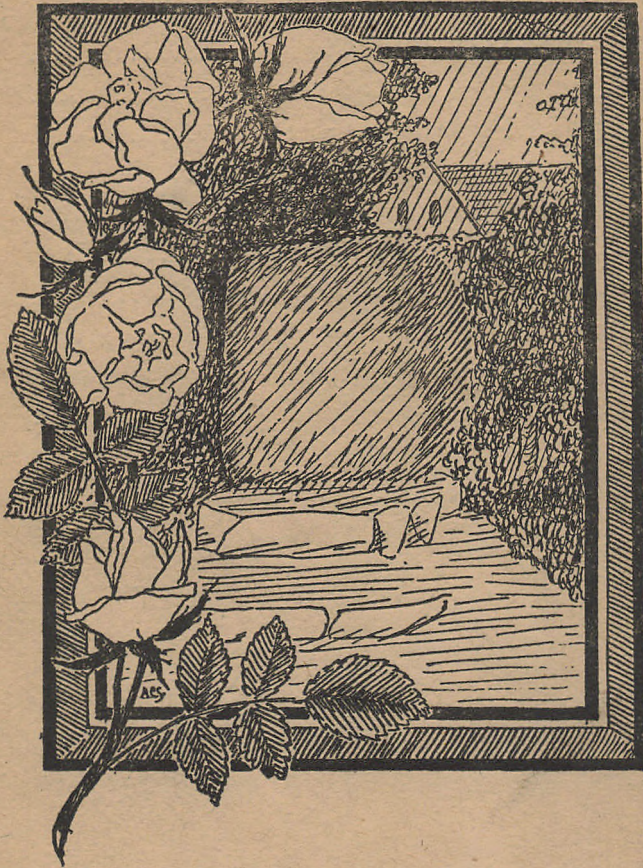
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Fra Daltrup Søjskole.

Aarskrift og Julehilsen.

Indholdsfortegnelse.

	Side
<i>Svend Krøigaard: Anders Dissing</i>	3
<i>Th. Balslev: For 60 Aar siden</i>	11
<i>Jakob Lykke: Det varmende Lys</i>	16
<i>Agnus Sørensen: Af årets „billedbog“</i>	19
<i>Rasmus Bording: „Hvad søger I efter?“</i>	23
<i>Niels A. Olesen: Skridt for Skridt</i>	27
<i>August F. Schmidt: „Mester og Lærling“</i>	33
<i>Ejlif Bording: Et Blad af Zionismens Historie</i>	37
<i>Agnus Sørensen: Kampen for tankerne om samfundet</i>	43
<i>A. Sørensen: Fra Elevforeninden</i>	48
<i>Jens Stensgaard: Elevforeningens Regnskab</i>	49
<i>Medlemslisten</i>	51

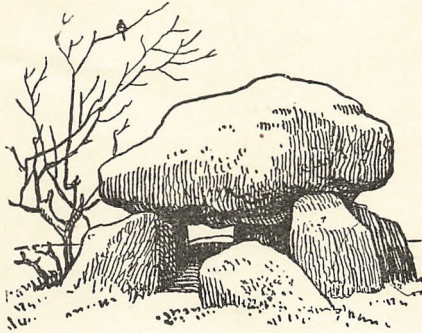

Vedelig ynd! 1.22
Dole og Agnir Pæren.
Aarsskrift

for

Galtrup Højskole

1935.

Udgivet af
Elevforeningen.

Anders Dissing,

*født i Skallerup d. 27. Juli 1841, død i Oster Folby
d. 23. April 1935.*

Lige efter Paaske, d. 23. April, døde Anders Dissing, 93 Aar gammel, og med ham gik ikke blot Byens og Menighedens ældste bort, men ogsaa den sidste af dem, som var med ved Menighedens Begyndelse, den sidste „Veteran“. Han fik set og oplevet meget i sin lange Levetid, fra han som Dreng passede Kreaturer i Skallerup og ude paa Fjorden saa Sejlskibene paa Vej mod Agger Kanalen og i Tanken sejlede med dem, til han som ældgammel sad ved sin Radio, levende optaget af det, som skete i Verden. Som Barn var han opvakt, havde let ved at lære, og trods en mangelfuld Skolegang fulgte han godt med. Hans Hjem var

præget af gammeldags Guds frygt, og især gennem Moderen kom Guds Verden ham tidlig nær. Naar Lærken slog sine Triller kaldte den paa Lovsangen hos ham, og naar Kreaturerne blev ham „tøvs“, bad han Gud hjælpe sig. Stor Betydning for hans Udvikling fik hans Konfirmationsforberedelse hos Pastor Jansen i Vester Jølby. Naar Jansen talte om Guds Rige mærkede han, at det var noget andet, end naar Læreren i Skolen, der nærmest var Rationalist, talte derom. Han fortalte et Træk fra den Tid, han gik til Præst. Anders Dissing sad paa forreste Bænk, noget bagved sad Præstens Søn, og denne kunde med det uskyldigste Ansigt sidde og sparke ham bagi. Men en Dag fik Anders Dissing fat i hans Ben og halede Strømpen af, fra den Dag fik han Fred.

Han kom siden i Tømrerlære og blev forøvrigt en usædvanlig dygtig Tømrer. Hans anden Mester var en af dem, der siden fik et godt Navn i Menigheden, Poul Rytter, men den Gang var Poul Rytter noget vidtløftig, bl. a. med Løgn og Drik. Anders Dissing siger, at det var paa Grund af hans Løgne, at de skiltes. Siden skete der en stor Forandring med Poul Rytter, han kom med i Vækkelsen, og en Dag, da han mødte Anders Dissing, gik han hen imod ham for at tale med ham. Men Anders Dissing havde ikke Tillid til ham og vendte ham Ryggen. Han fortrød det bagefter, men det var først engang da Poul Rytter blev meget syg, at Anders Dissing besøgte ham, og til sin store Forundring blev modtaget med Spørgsmaalet: Kan du tilgive mig? Det var netop det, som Anders Dissing vilde sige. Poul Rytter kom sig og de var siden Venner.

Det var en stærkt aandelig bevæget Tid paa Mors i disse Aar. Allerede i 30erne holdtes der gudelige Forsamlinger forskellige Steder. Provst Sørensen, Solbjerg, Algreen, Kristen Kold og Peder Larsen Skræppenborg er de mest kendte Navne fra den Tid. I 1853 kom Pastor Jansen til Vester Jølby og han fik stærk Indflydelse paa Pastor Frandsen i Tødsø-Erslev, saa denne fra at være Rationalist blev Grundtvigianer. Det var om Frandsen de opvakte samledes i Erslev Kirke, og denne Kreds blev Kærnen ved Menighedens Dannelse. Det første Udslag af Bevægelsen var Friskolen, efter 64 kom Højskolen og i 69, efter Frandsens Bortrejse, Valgmenigheden.

Alt dette tog Anders Dissing ivrig Del i. Imidlertid var han Soldat i 64, men laa i København og kom ikke som Brødrene i Felten. 1868—69 var han paa Kolds Højskole ved Dalum og bagefter paa Grundtvigs Højskole „Marielyst“ ved København. Han var naturligvis stærkt optaget af Kold, men visselig ikke uden Kritik, og underlig nok kunde hverken Grundtvig eller Kold hjælpe ham med det Spørgsmaal, som

fyldte ham saa stærkt, Spørgsmaalet om at blive Præst. Da han kom til Grundtvig med det, buldrede Grundtvig løs: „Det vil jeg paa det bestemteste fraraade Dem“. Senere mildnedes han noget og sagde til Slut: „Ja tror De paa Vorherre, saa tag ham med paa Raad“.

Som nævnt blev i 1869 ved Frandsens Bortrejse Valgmenigheden dannet, og man begyndte Bygningen af Kirken. Det var Kolds Svoger, Murer Laursen fra Thisted, som var Bygmester, og han var efter Anders Dissings Udsagn ikke saa lidt af en Fantast. Det var tit galt med Beregningerne, og Anders Dissing ønskede mange Gange senere, at Arbejdet var gjort bedre, saa man kunde have sparet de mange Bekostninger. Engang, da Anders Dissing og Laursen fulgtes ad fra Nykøbing, sagde Laursen rent ud: „At Kirken staar, som den staar, er en Guds Gerning, for den kunde lige saa godt være falden ned, saa daarlig har jeg været til at beregne“.

Anders Dissing lavede Skabelonerne til Hvælvingerne, Stolestaderne og Prædikestolen, og han gjorde det uden Løn. Han fortæller om Prædikestolens Tilblivelse, at han blev spurgt, om han ikke kunde lave en Prædikestol, hvortil han svarede, at han var Haandværker og ikke Kunstner. „Ja men kan du ikke lave en som den i Ryslinge?“ Jo „saadan en Tønde“ kunde han jo nok lave. Men saa kom Tanken om at forlænge Staverne saa den kom til at ligne en Blomst, og saaledes kom Blaaklokken frem. Anders Dissing maalte en saadan ganske nøjagtigt og lavede Prædikestolen derefter. Der fortælles, at han sagde til en Lærling, som skulde hjælpe ham at save: „Hvis du saver skævt kniber a dig i di Ører med en Tang“.

I dette Tidsrum var han ogsaa en Tid paa Askov Højskole. Naar der kom fremmede til Skolen, og de hørte, at A. D. var fra Mors, skulde de gerne hen og hilse paa ham, og saa kom det gerne frem: „Er det ikke en betænkelig Sag saaledes at bygge Kirke, naar man ikke har nogen Præst?“ I Begyndelsen kunde A. D. ikke rigtig svare noget til det, men en Dag kom det: „Jo, for den, som ikke tør tro, at Gud ikke lige saa godt kan give os en Præst, som han har stiftet en Menighed og givet den en Kirke, er det en betænkelig Sag.“

Schrøder selv var ogsaa i Begyndelsen noget skeptisk overfor det, som gik for sig paa Mors. En Dag talte han om, hvordan det var Tegn paa Aandslivets Tilbagegang, naar de store Bygninger kom. „Da Herodes byggede Jerusalem's Tempel op, var det paa det sidste med Jødedommens Magt. Og ligesaa da Peterskirken i Rom blev bygget var det paa Hældingen med Pavemagten. Og ligesaa paa Mors, hvor de har bygget Kirke, men ikke har nogen Præst“.

Det kogte i A. D. og bagefter var han i Lag med Schrøder, denne havde lige talt med en Mand fra Mors og en fra Thy og syntes, at de var meget fantastiske, han nævnede ogsaa hvem det var. Hertil svarede A. D., at hvis han vilde bedømme Bevægelsen efter de to, havde han Ret i sin Paastand, ellers ikke. „Men har De et godt Ord at føre, saa skal De nok paa Mors finde villige Øren.“ Og Schrøder maatte indrømme, at da han for et Par Aar siden var paa Mors og tale, havde han aldrig haft bedre Tilhørere. Schrøder kom siden meget ofte til Mors og blev en god Ven af Menigheden.

Det var i 1873, at Anders Dissing begyndte at hjælpe sine Søstre i Skallerup Friskole. De to Søstre, Maren og Else Dissing, havde for egne Midler bygget den lille Skole, og gennem mange Aar gjorde de et udmærket Arbejde her. Der er et lille Træk fra disse Aar, som er ganske morsomt. En Dreng fra Sønder Herred havde Plads i Skallerup og kom til at gaa i Friskolen. En Dag, da hans Far var derovre, vilde han hen i Skolen og se, hvordan det gik, og til sin Forundring finder han Drengen udenfor Døren — og det var ikke frivilligt. Det var gaaet saaledes til. Else Dissing, var ved at forklare, hvordan Jorden gik rundt om Solen, og det blev gjort ved Hjælp af et Garnnøgle med en Strikkepind igennem. Saa var det, at Drengen vilde have nærmere Forklaring og derfor spurgte: „Hvem holder ved æ Pind?“

I 3 Aar hjalp Anders Dissing sine Søstre, og han forbavtede desuden Egnen ved at lave et lille Skur, hvor han hver Morgen tog koldt Styrtebad. Derefter fik han selv en Friskole i Erslev, hvor han holdt Skole i 15 Aar. Han fik den imponerende Løn af 140 Kr. om Aaret samt Middagsmad paa Omgang. Det var i disse Aar, at A. D. begyndte at lægge Penge op. Han siger, at han mødte megen Velvilje i disse Aar, men der var nogen Misforståelse med, at han var for streng, og at Børnene skulde lære for meget, og paa sin 50 Aars Fødselsdag blev han sagt op, fordi han havde straffet en Dreng, der havde været uartig. „Jeg kunde vistnok have handlet mere forsigtig end jeg gjorde, men jeg har haft min egen Vilje, og den har jeg bestandig prøvet at sætte igennem.“ Det sidste lader sig næppe nægte. Forøvrigt havde han i flere Aar haft paa Fornemmelsen, at han skulde have fat paa noget andet, og han prøvede at blive Præst i Amerika, men trods Anbefaling af Lillelund i Tæbring, Aastrup i Tødsø, Schrøder, Provst Hansen m. fl. blev det ikke til noget, man mente han var for gammel og hans Helbred for svagt.

Det blev paa anden Maade, han fik sin Præstegerning. I 1892 begyndte han ligesom Søren Olesen at rejse ud og

holde Møder. Der var dannet et Udvalg for en Slags grundtvigsk Indre Mission, men da Kirkeligt Samfund dannedes i 1898 faldt hans Arbejde ind under dette.

I 23 Aar fik Anders Dissing sin Gerning som grundtvigsk Indremissionær, og har holdt Møder de fleste Steder i Landet, „ogsaa i Østhimmerland, som man dengang kaldte for de dødes Rige, men jeg drog derned og prædikede for Aanderne, som var i Forvaring. —“

Han siger om denne Virksomhed: Jeg har fra min Barndom af haft Lyst til at være Præst og til at læse og studere, men det føjede sig ikke saaledes, at jeg kom til at gaa den Vej. Baade som Barn og Yngling gik jeg og holdt Taler og prædikede — naar jeg var ene. Jeg har paa den Maade holdt flere Taler, end jeg i Virkeligheden kan naa at holde, skønt jeg nu taler Aar ud og Aar ind. . . . Bare jeg maatte faa Lykke til at virke ærligt og sandt, kort eller længe, som det maa falde sig. Gid det, som er Hovedsagen, Kristenlivets Vækst i mit Hjerte, maa udfolde sig, saa jeg mer og mer omdannes efter hans Billede og Lignelse, hvori jeg oprindeligt er skabt. Det var derfor Jesus kom her til Jord for at genskabe, genføde os. Dette er hele Kristendommen, ikke at vi bliver Berømtheder, men bliver gjort skikkede til at modtage hans Herlighed. Jeg har ikke haft nogen Bestilling, der har tiltalt mig mere end den Gerning, jeg for Tiden øver, at holde Møder rundt omkring i Landet. — Det er Anders Dissings egne Ord om hans Virksomhed i disse 23 Aar.

Hvad han har betydet er maaske vanskeligt at sige. Der var intet blændende ved Anders Dissing, mange vilde sige, han var noget tør. Han har næppe, som f. Eks. Søren Olesen, kunnet bevæge Mennesker stærkt. Men der er vist Brug baade for dem, som kan tænde og vække, og for dem, der kan oplyse, og der var god Oplysning i Anders Dissings Tale. Han var selv en sjældent veloplyst Mand, hvad hans Bogreol ogsaa bar Vidnesbyrd om. Her stod naturligvis Grundtvigs Skrifter, Cantus Verdenshistorie, mange Bind af Kirkefædrenes Skrifter, Fr. Nielsens Kirkehistorie, Godets Fortolkninger til Lukas og Johannesevangeliet, alle gedigne Bind — og der var det at sige om dem, at de var læst. Anders Dissing kunde ikke Græsk og Hebraisk, men ellers kunde han, især da i kirkehistorisk Viden, staa Maal med de fleste Præster i Landet. Saa vidt jeg kan forstaa, har denne hans Viden været baade en Styrke og en Svaghed i hans Tale. En Styrke, for saa vidt denne Viden kom til at tjene Hensigten, en Svaghed, naar den virkede som en for tung Ballast, der hindrer en Flyvemaskine i at gaa op. Men det almindelige Vidnesbyrd om Anders Dissings Virksomhed er, at det var god solid Kost, man fik gennem

hans Tale. I en meget lang Aarrække var Anders Dissing i Menighedsraadet for Frimenigheden og var Formand indtil hans Virksomhed udadtil hindrede det. Han har haft en usædvanlig stor Kærlighed til Menigheden og har ofret utallige Timer paa den, ikke blot da han som ung var med til at bygge Kirken, men Aar ud og Aar ind, Tilsyn med Kirke, Kirkegaard, Præstegaard o. s. v. Han har her været Menigheden en god Mand. Han fik ved Sparsommelighed Menighedens Økonomi i Orden og fik Gælden bragt ned.

Men ikke mindre udadtil i de Vanskeligheder, som Menighedens Forhold efter Overgangen til Frimenighed medførte, var han en god Støtte. Under disse Forhandlinger var Provst Hansen i Nykøbing ham til overordentlig stor Hjælp. De to satte gensidig stor Pris paa hinanden, og Anders Dissing fulgte altid hans Raad. Engang var Anders Dissing i Ministeriet med et Andragende. Hvad det drejede sig om, husker jeg ikke, men Formen, hvori det var skrevet, var mesterlig, den var Provst Hansens, og en Lærer, der havde en usædvanlig smuk Haandskrift, havde skrevet det.

A. D. fortalte, at da Departementschefen læste det, kiggede han overrasket og synlig imponeret paa ham, og A. D. stak den ganske ufortjente Ros i Lommen.

Under saadanne Forhandlinger kom A. D. i Forbindelse med Biskopperne Rørdam, Peder Madsen og Frederik Nielsen, som ofte tillige drøftede theologiske Spørgsmaal med ham. Det var noget, A. D. kunde lide at fortælle om, hvad Rørdam havde sagt, hvad Frederik Nielsen havde sagt. Engang bragte han Peder Madsen i Knibe. Peder Madsen var meget ængstelig for Fejl i Ny Testamente, og nu kom A. D. med et Spørgsmaal: „Paulus siger i Romerbrevet, Cap. 9: Jeg har en stor Sorg og en uafsladelig Kummer i mit Hjærte, thi jeg kunde ønske selv at være bandlyst fra Kristus til Bedste for mine Brødre . . . Siger Paulus ikke her mere, end han kan staa ved? Kan et Menneske virkelig ønske det?“ P. Madsen vred sig som en Orm — ø, ø, ø, ja, ø, ø, ø, jo, det staaer der jo, og saa maa han ogsaa mene det. Anders Dissing mente nu, at disse Ord var overspændte.

Som nævnt havde A. D. fra Barndommen af Udlængsel. Naar han saa Skibene sejle paa Fjorden mod Aggerkanalen, ønskede han sig ned til de fjerne Lande. Det skulde ogsaa gaa i Opfyldelse. Med et Rejseselskab, der for Størstedelen bestod af Lærere og lededes af nuværende Pastor Thaning i Kornerup, fik han paa flere Rejser adskillige Lande at se: Tyskland, Frankrig, Svejts og Italien. Sin 70 Aars Fødselsdag fejrede han i Peterskirken i Rom.

A. D. havde meget stor Interesse for Sprog, og da de internationale Kunstsprog kom frem, Volapyk. Esperanto

og Ido, gik han i 70 Aars Alderen i Gang med at lære Ido og lærte det saaledes, at han kunde læse og skrive det „næsten som Dansk“. Han havde store Tanker om Betydningen deraf og kunde med en vis Skuffelse sige, at da Verden stod ham aaben — gennem Ido — blev den lukket igen ved, at hans Øjne blev saa svage, at han ikke kunde læse. Undertiden kunde jeg ikke dy mig, naar han talte om „Verdensbladet“ (Idotidsskriftet) at spørge, om det var „Times“ eller „New York Herald“, men han gouterede ikke rigtig Spydigheden.

Da A. D. i 50 Aars Alderen tænkte paa en Præstegerning i Amerika, var det især „hans svage Helbred“, som bevirkede, at det ikke blev virkeliggjort. Men A. D. beviste, at man ikke behøver særlig godt Helbred eller særlig god Mad for at blive gammel. Størstedelen af sit Liv levede han uhyre nøjsomt, Brød, Margarine, Kartofler og Kærnemælk var Hovedbestanddelen af hans Kost. Man kan ikke sige, han spiste sine Penge op. Da han blev spurgt, hvad han levede for om Dagen, maatte han bekende, at det blev over 20 Øre, men det blev da ikke 21. Han havde en voldsom Uafhængighedstrang, og det var ham en Rædsel at tænke paa, at han ikke skulde kunne klare sig selv. Han sparede, købte en Livrente og med sine 93 Aar blev han Forsikringsselskabet en dyr Mand. Til Trods for, at han alle Dage havde haft overordentlig beskedne Indtægter og brugt ikke saa faa Penge til Bøger og Rejser, og til Trods for, at han heller ikke var kneben, naar der skulde bidrages til en god Sag, blev han paa sine gamle Dage, hvad man kalder en velstillet Mand.

Han blev en gammel Mand, og han var glad ved at blive gammel; han sagde, han altid havde ønsket det for at se, hvordan det vilde gaa, — ikke mindst hvordan det vilde gaa den Menighed, han var saa nær knyttet til. — Radioen, som han til at begynde med var imod, blev ham til stor Oplivelse. „Men havde jeg kunnet se at læse, vilde jeg aldrig have haft den.“

Da jeg kom til Jølby for 9 Aar siden, var det trist at se A. D., hvis Syn dengang var meget daarligt, gaa og rode med det i sit Hus. Støvet laa tykt, og Forplejningen var mangelfuld, men en Kvinde vilde han ikke have i Huset. Det blev bedre, da han kom til at spise til Middag hos Hanne Nørgaard, selvom Hannes Mad var saa god, at han spiste „ren for møj“. Men til sidst kom det Øjeblik, Anders Dissing havde ventet paa, da Karen Bjerregaard blev ledig, og i de sidste 7—8 Aar, da hun styrede Hus for ham, fik A. D. en god Tid. Han fik Lunhed og Hygge, og han fik Selskab i sin Ensomhed. Men de 21 Øre om Dagen kunde heller ikke længer slaa til, der kom Gardiner og meget

mere; dog syntes A. D., det var for galt, da der ogsaa skulde en Lampeskærm til. Alligevel gik det, og han vidste jo, at det nok kunde slaa til.

Han var forbavsende aandfrisk lige til det sidste, Hukommelsen fejlede ikke noget, men derimod „Komme-paaelsen, som Sibbern sagde“. Det generede ham meget. Det var ofte en ejendommelig Følelse at sidde og tale med en Mand, der kunde huske Trearskrigen, som havde talt med Grundtvig og været paa Kolds Højskole, men som ikke mindst kunde fortælle om Menighedens ældste Tid uden at male Glansbilleder. — Der var en usædvanlig Livskraft i A. D., og der kom ogsaa nogle strenge Dage, inden Døden fik Magt. Han havde meget vanskeligt ved at tale, men Aanden var klar, „det er blot Legemet, som ikke kan mere“.

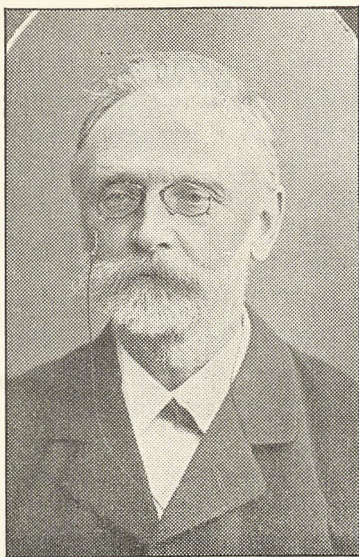
En af de sidste Dage, han levede — det var lige før Paaske — fik han med stort Besvær sagt til min Kone: „Sig til Deres Mand: Paaskemorgen slukker Sorgen, slukker Sorgen til evig Tid.“ Næste Dag var der noget, han vilde sige mig, og det kom saa, om den Salme maatte blive sunget Paaskedag, „den har altid talt saa stærkt til mig“. Han fik ogsaa sagt: „Hils Menigheden og sig den Tak, der har jeg haft mine bedste Timer“, og endelig: „Gud give Menigheden en god Paaske“.

Det var glædeligt at se, da Anders Dissing blev begravet, at som hans Tanker havde været hos Menigheden til det sidste, havde den heller ikke glemt ham; det var et stort Følge, som fulgte ham til Graven.

Tæt ved Fjorden i Skallerup ligger en stor Granitsten, det meste af den kan ikke ses, der er noget haardt og kantet ved den. Det er Meningen, at denne Sten skal sættes paa Anders Dissings Grav. Menighedens Formand sagde: Den skal ikke slibes, det vilde ikke passe til Anders Dissing. Og det er sandt, han var af haardt Materiale, kunde være stejl og undertiden haard og uretfærdig i sin Dom over Mennesker, og følte han sig krænket, havde han svært ved at glemme det. Men med sine skarpe Kanter er denne Sten blevet brugt til at bygge Guds Hus.

Svend Kroigaard.

For 60 Aar siden.

Alle ældre og mange unge Morsingboer har kendt og husker provst Vilhelm Hansen, der som præst i Nykøbing i henimod et halvt aarhundrede ikke blot ved sin begavelse, men mere endnu ved sin dybe kristelige klarhed, ved sin aandelige myndighed, vandt menneskers tillid i en usædvanlig grad. Sine sidste aar levede han i Hjallesø ved Odense, nær ved hans fødeby Aasum, men ogsaa her stod han i levende forbindelse med Mors gennem breve og besøg, og han fulgte livet og begivenhederne paa Mors med usvækket interesse, som han i det hele taget med en forunderlig sund livskraft kunde følge med i tidens aandelige spørgsmaal, lige til han nu i september 1935 døde i sit hjem i Hjallesø.

Efter hans død har jeg faaet adgang til en række breve fra hans ungdomstid, skrevet til gaardmand P. Nielsen i Aasum. hvor han havde som et andet hjem. P. Nielsen var

en velbegavet og dygtig mand, der stod som en fører i det grundtvigske kirke- og folkeliv, der ogsaa havde fundet indgang i Aasum. Det er meget fornøjeligt at læse disse breve, der handler om smaat og stort, og ikke mindst om en sang- og skytteforening, som P. Nielsen ledede, og som var arnestedet for det aandelige fællesliv. I et af disse breve fremstiller Vilh. Hansen sit syn paa forholdet mellem kundskab og liv, og det er af stor interesse at læse det, først fordi det giver et udtryk for, hvad de bedste unge i aarene efter 64, i højskolens og friskolens ungdomstid, saa' som Danmarks lykke, dernæst fordi det fortæller os noget om manden, der skrev det, og endelig fordi det i sig selv er værd at overveje og jævnføre med, hvad vi nu omstunder mener om den ting — ogsaa, om det man dengang kæmpede for, blev virkeliggjort og lever et frodigt liv endnu.

Brevet, hvoraf der her gives et uddrag, er skrevet fra Trøjborg i Sønderjylland, hvor Vilhelm Hansen var huslærer. Den tids retskrivning er bibeholdt.

— — — Jeg indseer det saa tydeligt som aldrig før, at ville vi i Fremtiden bestaa som et eget Folk, saa maa vi ogsaa gjøre os værdige dertil ved at leve et Liv, der er vort eget, og som er værd at leve for Gud og Mennesker; og jeg kan deilig og klart forstaa, at det er reen Daarekistesnak, naar man raaber paa, at vi skulle frelse vor Uafhængighed ved at være saa stille og rolige og søvnige, at vore Fjender glemmer vor Tilværelse, for det er jo dog forfærdeligt at tænke, at vi skulle frelse os ved at ødelægge os selv saaledes, at ingen gider havt os. Paa denne Maade miste vi vor Ret til at leve, og med Retten er al vor Magt taget fra os, og at Vanmagten skulde frelse os, er dog en stor Galskab, da der nok vilde findes dem, som alligevel meente at kunne bruge os. Vor eneste Udvei er at sørge for Bevarelsen af vor Ret ved at fremelske vort ejendommelige danske Liv baade i Aand og Hjerter, i Tanker og Følelser, og derfra lade det gennemstrømme alle vore Handlinger og præge sig af i al vor Virksomhed. Men saa maa den danske Aand styrkes i os, og det kan kun ske gennem *Oplysningen* i Ordets virkelige Forstand; vi maa pleie vor naturlige og medfødte Kjærlighed til Fædrelandet og hæve den op til en virkelig, aandelig Kjærlighed ved ret at lære vor fælles Moder, vort fælles Sprog at kjende, thi i Sandhed elsker man kun det, man kjender.

Det danske Folks Fortidsskæbne viser os først ret, hvad det *nu* er, og kan først give os et sikkert Haab om, hvad det i Fremtiden kan blive, og hvad Vei der maa gaaes for at naae det Bedste; til sand Oplysning hører da den inderlige Fortrolighed med Danmarks Historie, med dets Vee og Vel gennem alle Tider, og Evnen til at kunne tale frit fra Hjertet og Læben om, hvad der rører sig i os. „Kjend dig selv“ svarede den gamle græske Guddom ham, der spurgte om Veien til Viisdom, og det bliver til alle Tider den bedste og eneste mulige for ethvert Menneske og ethvert Folk. Men denne Selvkundskab, denne Fortrolighed med sin egen Evne, Trang og Haab vindes rigtignok ikke ved, at Børnene lære at regne og skrive Bogstaver eller læse Ord op af en Bog; rigtignok siger man, at derved skjærpes Dømmekraften og modnes Forstanden til at kjende Godt og Ondt, men selv om saa var — hvad jeg nu ikke tror, er Tilfældet ialfald i nogen synderlig Udstrækning —, saa hjælper det dog kun lidt, naar man saa efter at være kommen til Skjels Aar og Alder ikke føler nogensomhelst Drift i sig til at anvende sin Skarpsindighed paa sig selv, og naar man endelig ved et Slump maaskee kommer til at tænke over sig selv og sit Maal, saa finder, at man ikke er værd at tænke over, fordi det egentlige i os, vor inderste danske menneskelige Aand og Natur er hentørret og visnet; da bliver Resultatet det, som vi see for vore Øjne bestandig, at man nægter det Høiere hos sig selv og Andre, kalder det en tom Indbildning at troe derpaa og Fustentasteri at tale derom, Sværmeri og Uforskammethed at laste Virkeligheden og arbeide paa noget bedre, og kun bruger Skarpsindigheden til at opdage og vogte sig for de Svagheder, man seer overalt, kun ikke hos sig selv.

Al den Snak om Forstandsudvikling og om Kundskaber om den „virkelige Verden“ er vor værste Modstander men rigtignok kun farlig, saalænge vi ikke har Mod til at trække ham frem for Lyset, thi saa viser han sig strax som en stor Dumhed og intet Andet; det følger dog af sig selv, at Børn aldrig virkelig kunne forstaa, hvad de ikke kjende af Erfaring, og som de maaskee aldrig ville lære at kjende; de Voxne, som har *levet* i den virkelige Verden, kunne ogsaa forstaa den, og der kommer Forstanden nok af sig selv, ialfald efter Ordsproget: „Af Skade bliver man klog“; men jeg troer rigtignok, at de smaa Skader, de Voxne maaskee ville behøve for at komme til ret Forstand, ville være for Intet at regne mod den Skade, et Barn lider ved at pines til en umulig Forstand paa noget det heelt Ubekjendt. Da det jo dog er saa, at Livet efter almindelig menneskelig Betragtning har to Sider, hvoraf den ene er lys og god, den anden tidt mørk og raa, og den sidste

paanøder sig selv for Enhver, der prøver Livet, mens den anden kun sees af dem, som have Sands derfor og Evne til at ane og troe Lyset bag Mørket og det Gode som mægtigere end det Onde, saa er det dog vist rimeligst at sørge for Udviklingen af denne Sands og Evne i Tide, at pleie Kjærligheden dertil hos Børn istedenfor at stræbe at lære dem, hvorledes man skal tee sig i Mørket for ikke at støde sig altfor slem, naturligviis bedst lægge sig ned og sove som en Ko ifølge den gamle Sætning: „hvo som sover, synder ikke“. Jeg kommer tidt til at tænke paa de Ord, vi hørte engang af En, du nok veed, om „Synerne“, der ikke vilde ind under hans Hue, mens han derimod vilde have Børnene til at lære Skriftsteder for senere altid at have dem paa rede Haand, selv om man ikke som Børn forstod dem. Mon det virkelig er mueligt uden Sands for „Syner“ at faae den faste Forvisning om det, som aldrig sees men kun føles, troes og haabes, der hører til for at forstaae et Sted af Skriften? Jeg troer rigtignok, at det i den Henseende er langt heldigere at vække og pleie Sand- sen for „Synernes“ Verden ved at tale om det, som hører dertil, og som Børn kunne fatte, istedetfor at lære dem uden Syner at *huske* det, som kun Syner kan see. — Saa- vidt om Børneskolerne og deres Opgaver, om Friskoler og Almueskoler, efter den almindelige Talebrug; — lad os faa Friskolerne frem, prøve begge Parter og vælge det Bedste med oplyste Øine for, hvad en Skole skal og kan.

Spørgsmaalet om „Sangforening“ eller „Aftenskole“ kunde vel ogsaa behøve et Par Ord, og herom vil jeg blot sige, at begge Dele ere gode hver til sit Brug; Kundskaber ere de Voxne nødvendige, og der bør gøres Alt for at skaffe dem Leilighed til at erhverve dem; men naar man nu skal to Ting og kun kan det Ene, saa gjælder det om at vælge det Nødvendigste, det mest paatrængende. Og her paa dette Punkt troer jeg rigtignok ialfald for vort Vedkommende, at vi have dømt rigtig om det Nødvendige og det i visse Maader og under visse Omstændigheder Gavnlig. Hvad hjælper det at lære En at læse flydende, naar man ikke kan give ham Lyst til at læse, lære ham at skrive, naar han intet har, der er værd at skrive, lære ham at beregne, hvad der kan vindes og tabes ved Handel og Vandel, naar han ikke faaer Drift til at arbeide og derved skaffe Handelsvarer? Det maa dog nødvendig være afgjort rigtig at give Folk Sands for Læsning ved at gjøre dem bekendt med Bøger, som de faar Lyst til at kjende nøiere, at give dem Noget at skrive ved at bringe Blodet i Strømning i dem og sætte Liv i Hjertet efter bedste Evne, lære dem at elske Modersmaalet hos vore danske Digtere og lære dem Kjærlighed til Danmark og alt Smukt og

Ædelt, saa kommer de nok af sig selv til at stræbe efter at virke for alt, hvad godt er, og saa lære de nok at beregne Fordelene ved Kjøb og Salg.

Hvad her er sagt om dette Punkt gjælder ogsaa om Forholdet paa *Høiskolerne* med deres Opgaver, først det Nødvendige, som altid maa være Begyndelsen, og saa det Næste alt efter hvers Lyst og Evne. Der indvendes jo rigtignok, at Folk kun faar Sands for at more sig og blive aldeles fremmede for den virkelige Verden og de virkelige Forhold; jeg troer, det er Løgn reent ud; men selv om saa var, saa hellere da Folk, som forstaar at være glade og derfor ogsaa gjøre andre glade, end en Flok Dødbidere, som ere en Plage baade for sig og Andre, og hellere Folk, som tage Verden bedre, end den er, fordi de i sig selv have Noget, der er bedre, end Folk, hvis Erfaring stadfæster den Lære, de have faaet, at det Hele er snavs. — —

Naar man har læst dette brev fra provst Vilh. Hansens ungdomstid, saa er ens første tanke uvilkaarlig: hvad vilde han selv, i den tid vi kendte ham, have sagt hertil? Jeg vil herom blot sige, at han maaske vilde smile lidt ad nogle for den tid ejendommelige ræsonnementer, ad sikkerheden i bevisførelsen, men naar det kom til stykket, saa var det dog ud af den samme tro paa aandens magt, han levede og talte. Og der var i hans hjærte en gammel kærlighed til det bærende i højskolen og friskolen, som ikke rustede.

Th. Balslev.

9

Det varmende Lys.

Den skønne Højskolesang „Hvad Solskin er for det sorte Muld“ blev skrevet til Skoleindvielse i Sjolte ved Præstø i Sommeren 1856, men — med en Ændring og Tilføjelse — genoptrykt til Brug den 3. November s. A., da Grundtvigs Højskole paa „Marielyst“ holdt Aabningsmøde med sit første Elevhold.

Der er et Program i den Sang. De Ord „I Straalearme af Lys og Varme“, der gaar igen i alle Omkvædene, betragter jeg som et Bannermærke, der aandelig talt skal bæres højt eller dog aldrig slippes af Hænde, bliver Tiderne end nok saa svære for de Venner af den frie Skole, som fylkes under det.

At Lys og Varme nu efter Naturens Orden hører sammen, derom er selve Solskinnet det stærkeste og mest umiddelbare Vidnesbyrd. Og han, som skabte Himlens Fugle og Markens Dyr og Græs og grønne Skove saaledes, at de behøver Lys og Varme for at trives, har givet Menneskenes Børn de samme Livskaar. Det gælder i det legemlige den Kropsvarme, som vi har, og som paa en mærkelig Maade normalt „af sig selv“ holder sig paa den samme Varmegrad. Den er jo tilført os som et Produkt af den Solenergi, der — maaske ad mange Omveje — har fundet Vej til det Brød, vi spiser, og det Brænde, vi putter i Kakkelovnen. Men det gælder ogsaa i Sjælens Verden. Og her som saa ofte ledes vi ved Erkendelsen af Ligheden i Livslovene for den synlige og usynlige Verden til at tænke paa, at det er een og samme almægtige Skaber, der er disse Loves Op-havsmand.

Hvad Grundtvig forstaar ved Lys i Aandens Verden, det fremgaar klart af utallige skønne Ord og Linjer i hans Sange og Salmer og da ogsaa af mangfoldige grundige Udredninger i hans Taler og Afhandlinger.

Et Par lettilgængelige, saare friske og betagende Skilddringer af det sjælelige Solskin har vi i Sangene „Er Lyset for de lærde blot“ fra 1839 og „Der skinner en Sol i Lys og Løn“ fra 1841. Sammen med den ovennævnte Højskolesang vil disse Sange, hvor de holdes i Ære og tages i levende Brug i Hjem og Skole, bidrage mægtigt til at holde Oplysningsværket i Danmark sundt.

Der findes imidlertid i vide Kredse Verden over en

helt anden Opfattelse end den grundtvigske af, hvad Lyset egentlig er: En Oplysning, faktisk og praktisk, men upersonlig, bygget paa kolde, klare Hjerner dygtige Arbejde med at finde ud af Sammenhængen i Naturlovene, baade i Fysikkens og den levende Skabnings Verden, saavel som i Samfundslivet, og gøre den herved opnaaede Erkendelse nyttig paa det kulturelle Livs mangfoldige Omraader.

Af en saadan Oplysning er man stolt, baade naar man — for at blive i Billedet af Lyset — tænker paa de store Videnskabsmænds og Opfinderes mægtige Buelamper og paa de jævne „oplyste“ Smaafolks lethaandterlige Lommelamper, hvortil baade Tørelementer og „Pærer“ med passende lav Spænding kan erholdes til en rimelig Pris fra Fabrik og Udsalg. Vi andre er ogsaa Tilhængere af denne Oplysning. Den er nyttig til mange Ting. Vi vilde ikke undvære den.

Men samtidig er det hævet over al Tvivl, at en stor Del af Verdens Elendighed i vore Dage netop skyldes, at det Lys, den var saa ivrig for at fremstille og udbrede, var et Lys uden Varme, uden Personlighedsværdi, uden indre Forbindelse med Næstekærlighed, Offervilje og alt det andet, som der er Sjælevarme i. Menneskene blev ikke *lykkelige*, alt som Oplysningen gik frem. De blev heller ikke *bedre* derved. De frøs. Og der stod Kulde ud fra dem. Jeg kunde næsten fristes til at sige, at det bl. a. var for at faa Varmen, at de gav sig til at slaas, parvis og grupperede som Samfundsklasser og Nationer. I stort Maal har vi i Historien lige til den allerseneste Tid faaet bekræftet Grundtvigs berømte Linje, „at Lys uden Varme er Helledes Kval“. Og det er jo da egentlig saa „lige til“, at store Kundskaber i Hjernerne og en højtudviklet Teknik i Hænderne paa hjertekolde Mennesker efterhaanden maa lægge Verden øde, hvis ikke Livsoplysningen, den, der er i nøje Pagt med Hjerternes Varme, atter faar Overtaget.

Derfor maa man nok undres over, at der er Præster, som vil hævde, at det med Henblik paa Forkyndelsen er ganske uvæsentligt, om Forkynderen er personlig greben af det Liv, han skal søge at faa andre til at forstaa, en fortvivlet moderne Teori, der er velegnet til at gaa i Pagt med Tidsaandens Forgudelse af det kolde Lys. Der er et oprindeligt Instinkt, der driver Mennesker til at opsøge de lune Pletter i Tilværelsen, ikke blot for Kroppen, men ogsaa for Sjælen. Er det bl. a. det, som i disse Dage fører saa mange Folk til „Oxford“? Jeg ved det ikke. Men jeg er ganske overbevist om, at alt Lys slukkes og al Ild gaar ud, som ikke har Forbindelse med Gud. Følgelig er der heller ikke kristeligt nogen anden Forbindelse mellem Lys

og Varme, som er ægte, end den, der er et Værk af Guds Aand.

For Grundtvig og Kold og de andre „store Gamle“ i den danske Højskole var dette en Selvfølge. Et Menneskeliv *uden* Gud havde de ikke mindste Tillid til. Men *med* Gud turde de tro paa et nyt og lykkeligt Menneskeliv og paa et tilsvarende Folkeliv, — „med Øjet — lysvaagent for alt skønt og stort heneden; men med de dybe Længsler velbekendt kun fyldestgjort af Glans fra Evigheden.“

Der er glædeligvis endnu Tusinder af danske Mænd og Kvinder i Hjem, i Skole og i Kirke, som deler dette Syn.

Og hvad i Særdeleshed Højskolen angaar, da har den i det nære personlige Samliv mellem Elever og Lærere Betingelser for at skabe den sjælelige Aabenhed, den Arneildens fortryllende Hjemlighed, som er saa sundt og godt et Grundlag for en hjertelig Livsoplysning, i Slægt med den, som i sin oprindeligste Skikkelse meddeles af en god Mor, der holder Kvældsstunder med sine Børn.

Gud give, rigtig mange danske Børn og Unge, ja, en rigtig stor Del af hele den opvoksende Slægt Verden over i de kommende Tider maatte favnes i disse „Straalearme af Lys og Varme“! Da vil Frugterne ikke udeblive, som Digteren skildrer i Sangen: Lykken, Hjertensfryden, Frugtbarheden og den Røst, der er „klar“ baade til Sang og Tale paa Modersmaalet.

Jakob Lykke.

Hjertelig Hilsen til gamle Elever og andre Venner, som faar dette Aarsskrift i Hænde, fra to, som ganske vist nu er bleven Bedsteforældre, men dog fremdeles gerne vil have Tilhold i de unges Lag.

Eders hengivne

Margrethe og Jakob Lykke,

Kirkebakken, Odder.

Af årets „billedbog“.

Så er Galtrup højskole gået ind i sit to og halvfjerdsindstyvende år og har i det svundne år haft et højere samlet elevtal end i noget af de sidste 13 år. Og skolen i år er begyndt med et vinterhold ligeså stort som det sidste vinter.

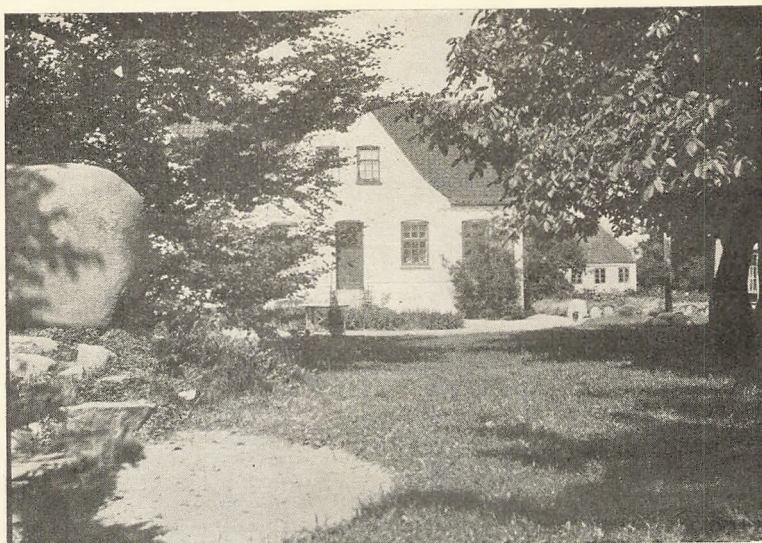
Der har vist ingen påfaldende forandringer været hverken i skolens daglige liv eller med hen-

syn til de årligt tilbagevendende begivenheder, som den har et forhold til: møder, sammenkomster og besøg osv.

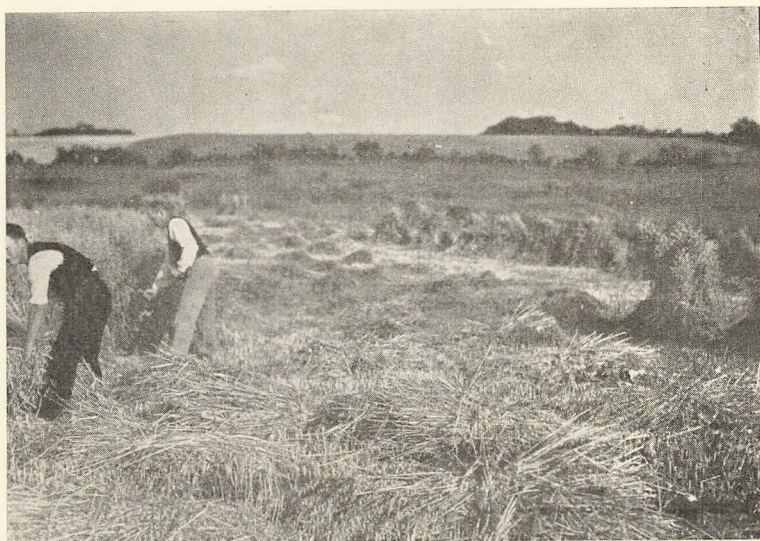
Ydre forandringer, forbedringer og forskønelser med hensyn til bygninger, lokaler og mark synes vi stadig, der kan meldes om. Hvert år må et nyt lille stykke mose lade sig jævne, dræne, pløje og dyrke, så hvor der i årtusinder kun har groet mos, rør, siv og vidier, der nynner ved sommertid det mandshøje korn: „Jeg er havren, jeg har bjælder på —“

I en solskinstime, november 1935.

Forhaven en stille sommerdag.

Augustdag 1935.

Før april 1935 var forgrunden i billedet som endnu den nærmeste baggrund: forladte tørvegrave, kun yndet af svømmende og flyvende væsner.

Som mange ved, har trappen i hjørnet under klokke-taarnet i adskillige år været i opløsning. Nu er der bødet på dette, som det følgende billede viser.

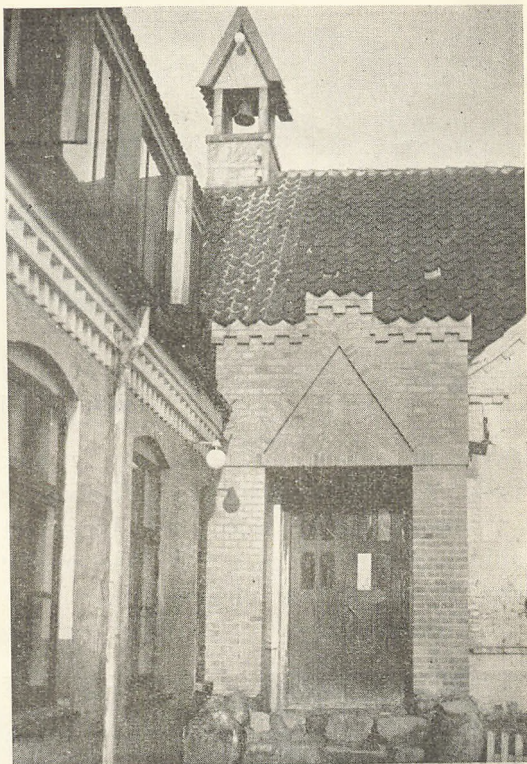
Og samtidig er betydelige forandringer sket indenfor murene. I varmerummet er kommen et varmeapparat, som kan forslaa til to skolestuer, spisestuen og foredragssalen.

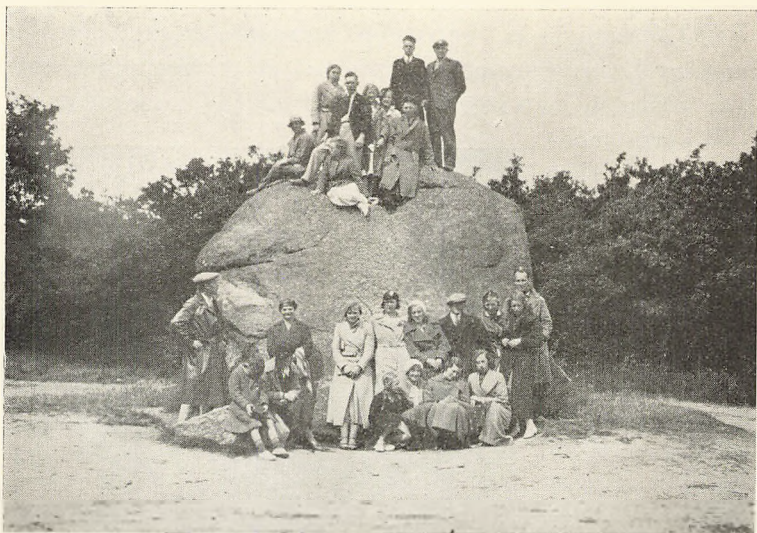
Vore medhjælpere i skolearbejdet fra november er Ejlif Bording, Sørensen Bysted, Peter Hansen og Adéle Hansen — tilligemed Gjerløv Hansen, Krøjgaard, Stensgaard og Sønderby. De fire sidste har jo ingen præsentation behov.

Bording kan også siges at have gammel tilknytning til skolen, forsåvidt som hans fader var lærer her, da han blev født. Bor-

ding har været lærer i adskillige år på højskoler og i folkeskolen. Bysted har fået sin uddannelse dels på seminarium, dels på Askov og Liselund. Også han såvel som Adéle Hansen og Peter Hansen, der er gymnastiklærer, har tidligere undervist. Som medhjælper sidste sommer havde vi stud. teol. Sigurd Skovmand samt lærerinderne Nora Stougaard og Carla Valbæk - foruden de mere faste folk.

Kr. Kolds mindehus er nu færdigt både ude og inde, idet der dog mangler nogen maling. Nu skal det så efterhånden tages i brug efter bestemmelsen. Det største bidrag til husets genrejsning er kommen fra Julius Skrikes stiftelse, nemlig 1000 kr. Men der kan fremdeles sendes

Gruppe fra en sommerudflugt i 1935.
Stemmy Dorte

gaver af enhver størrelse, og de modtages af gårdejer Peder Kortbek, Jølbynygaard, Solbjerg, Mors.

Gamle elever, som kunde have lyst at besøge os, er altid velkomne — og i 1936 ikke mindst den 5. januar og den 27. og 28. juni, elevmødet.

Glædelig jul!

Dorte og Agnus Sørensen.

Eftermiddagsbelysning over haven.
 Udsigt fra et vindue i Kolds mindehus.

„Hvad søger I efter?“

Naar Mennesker møder hinanden her i Livet, og Mødet bliver af en saadan Beskaffenhed, at det fører til et nærmere Forhold, Venskabs- eller Kærlighedsforhold, vil det i Reglen gaa saadan, at Erindringen om det første Møde med en særlig Styrke vil hage sig fast i Bevidstheden. Man vil altid have let ved at huske de særlige Omstændigheder ved dette Møde, Stedet, Tidspunktet, Omgivelserne, o. s. v. Og især vil man have let ved at erindre, hvad der blev sagt ved den Lejlighed. De første Ord faar tit en særegen Betydning i et saadant Tilfælde. Og jo dybere og inderligere Forholdet har været, som Mødet førte til, des lettere vil man altid kunne mindes »det første Ord«.

Jeg tror, at det tit vil være Tilfældet mellem Ægtefæller, at »det første Ord« har faaet en ganske særegen Betydning. Men ogsaa i andre Forhold gælder det. Det er nu mange, mange Aar siden, jeg første Gang traf Ernst Trier i Vallekilde og vekslede Ord med ham. Men endnu staar de tydeligt i min Erindring de første Ord, der kom fra hans Læber. 44 Aars Forløb har ikke formaaet at udslette dem. Det er ikke fordi, disse Ord i sig selv var særlig mærkelige eller indholdsrige, men det var de første Ord af den Mand, som siden skulde faa saa stor Betydning for mig. Derfor husker jeg dem saa godt.

Vi kan se af Johannesevangeliet, at det er gaaet Vorherres Apostle paa samme Vis. Johannesevangeliets Forfatter var en ældgammel Mand, da han nedskrev sin Beretning om hans og de andre Disciples første Møde med Herren — og de maa jo have været unge, dengang det skete — men desuagtet staar det hele saa lyslevende for hans Bevidsthed, som det kun var sket med en Dags Mellemlum og ikke et langt Spand af Aar. Ja, han nævner endogsaa Klokkeslettet for Begivenheden, »det var ved den tiende Time paa Dagen«, siger han. Det var ude i Judæas Ørken, at det første Møde fandt Sted med Profeten fra Nazaret, og de første Ord, han sagde, husker han særdeles godt. Han gengiver dem ordret: »Hvad søger I efter?«

Det var altsaa det første Ord, Johannes hørte af Jesu Mund. Og vi forstaar, han har aldrig kunnet glemme dem. De kom til ham med en særlig Vægt netop som »de første Ord«, og de lyder til os endnu den Dag i Dag med den samme

Vægt. Man huske, at det var to unge Mennesker, Johannes og hans gode Ven Andreas, at Ordene blev henvendte til. Og saa faar de derved en endnu større Betydning.

Sagen er jo den, at det netop er et Særkende for U n g d o m m e n at være søgende. Man »søger« efter saa meget, mens man er ung. Man »søger« efter Venskab, efter Kærlighed, efter Forstaaelse først og fremmest. Man søger efter en Livsstilling, en Livsanskuelse, et Livsindhold. Efter O p l e v e l s e r søger man især. Og det er vel ikke altid, man søger paa de rigtige Steder. Jeg tror, at mangen en af dem, hvis Liv er blevet mislykket, at hvis han skulde svare ærligt paa Spørgsmaalet om, hvordan det gik til, saa maatte han sige: »Jeg søgte daarlige Adspredelser, daarlige Kammerater o. s. v., det blev mit Livs Ruin. Der kan være Grund nok til ligesom at standse Farten paa den fremstormende Ungdom med et: »Stop nu lidt! Hvad er det egentlig I søger efter?«

Hine unge Mænd fra Galilæa søgte nu Jesus af Nazaret. Og jeg tror, ja, jeg er vis paa, at der kommer en Stund i hvert Menneskes Liv, da det er Ham, det gælder. Selv den store Kristushader, G e o r g B r a n d e s, vedgaar i sine Erindringer, at der var engang i hans Ungdomstid, han var nær ved at blive en Kristen, men han blev det altsaa ikke.

Det kan ogsaa godt mangen Gang se ud til at være vanskeligt for Nutidsmennesker at blive det. Vanskeligere end det var dengang. For Johannes og hans Kammerater var det jo saa let og lige til. De kunde gaa hen til ham og sige: »Mester, hvor bor du?« Og han kunde svare: »Ja, kom og se!« Og saa kunde de følge med ham og se, hvor han boede — og »blive hos ham den Dag«, som Johannes fortæller, at de gjorde. Men nu! nu er det jo helt anderledes.

»Øjne, I var lykkelige,
I som saa Guds Søn paa Jord!«

Mon ikke, der er mangen en ung i vore Dage, som i Grunden gerne vilde hen til vor Herre Jesus Kristus, som føler sig draget af ham, men ikke ved, hvor de skal finde ham, og derfor føler sig fristet til at misunde Disciplene og dem, der var Jesu Samtidige, og tænke: »Ja, I kunde sagtens, I, som levede den Gang og kunde gaa hen og tale med ham og se hans store Gerninger, men vi Stakler, som lever nu 2000 Aar efter, for os er det en hel anden Sag. Man behøver slet ikke at skamme sig ved et saadant Længselssuk eller en saadan Tankegang, for der er mange, endda store Folk, som har haft det paa samme Vis.

»Konger og Profeter mange
længtes efter Eders Kaar« — — —

Men, Gudskelov, der er slet ingen Grund til Klage eller Misundelse, for han er ligesaa nem at finde nu som dengang. Der er et Sted paa Jorden, hvor han altid er nærværende, levende til Stede, og det er i hans troende Menighed, hvor hans Ord lyder ved Badet og ved Bordet, der er han altid at finde. Saa vi behøver ikke at sukke og synge:

»Øjne, I var lykkelige — — —«

men kan nu ved det Lys, som netop i vore Dage er opgaaet over Menigheden, i Aandens Kraft istemme:

»Øjne, I er lykkelige
I, som ser Guds Søn paa Jord.
Øren, I blev hovedrige,
da I hørte Livets Ord.
Hjærte, da du Ordet troede,
Livets Træ randt op af Rode.« — —

Mine rigeste Minder fra Mors og fra Galtrup Højskole er Mindet om de Højtidsstunder i Ansgarskirken, hvor der var Barnedaab, og hvor hele Menigheden ligesom aandeligt talt sluttede Kreds omkring Døbefonten og Herrens Ord. I saadanne Stunder kunde det gennemstrømme een med en næsten livsalig Følelse, at Herren var nærværende, og at her var sandelig Guds Hus og Himlens Port. Hvis nogen af de unge altsaa kommer i Vildrede med, hvor de skal søge Ham, saa skal de ikke tabe Modet. Han er at finde i sin Menighed og i sit Ord og sine Sakramenter.

Men naar et Menneske saa har fundet Gud, lader det saa være med at søge Ham? Nej, saa begynder det først for Alvor. Saa er det, at de Ord, ret kan faa Gyldighed i en Menneskesjæl:

»Nærmere min Gud til dig,
nærmere dig!«

Det er som i Kærlighedsforholdet mellem Mand og Kvinde. Først søger de hinanden, benytter enhver Lejlighed til at komme sammen og være sammen. Men naar de saa er landede i Ægteskabets lykkelige Havn, lader de saa være med at søge hinanden? Ja, mange gør det desværre, og derved bliver Samlivet en Trædemølle og Kærligheden dør. To Mennesker kan ikke vedblivende besidde hinanden, bare fordi Præsten har sagt Amen, eller fordi Fogeden har ført deres Navne ind i en Protokol. Kun ved stadig at søge ind til hinanden, lukke Hjærterne op og dele deres inderste Liv med hinanden, kan Kærligheden vokse og gro. Det er som at være ude paa Rejser, hvor man stadig gør nye Opdagelser. En Menneskesjæl er saa rig og mangfoldig, saa

man aldrig bliver færdig med at gøre Opdagelser i dette Land. Det er som en af vore gode Mænd har digtet med Henblik paa sin Hustru:

»Gud gav mig dig saa mange Aar
hver Morgen ny, saa god og sød« — —

Saadan er det ogsaa overfor Gud. Stadig gælder det »nærmere min Gud til dig, nærmere dig«.

Har vi først fundet Ham drages vi nærmere og nærmere til Ham. Hjærtet kræver sin Ret. Det kan slet ikke være anderledes. Det er sandt, hvad der staar i en gammel Salme:

»Jesus, kom dog nær til mig,
aldrig lad mig slippe dig.
Gem dig i mit Hjertes Bo,
gør det glad og gør det fro.

Altid staar til dig min Hu,
al min Glæde ejer du,
Aldrig faar jeg Fred i Sind,
uden du den bringer ind.

Verden ejer ingen Lyst,
som kan fylde dette Bryst.
Men naar du mig bliver nær,
Himlen alt jeg ejer her«. —

Ligesom den jordiske Kærlighedslykke bestaar i og er betinget af denne Søgen ind til hinanden, saadan tør vi maaske have Lov til at tænke os den evige Salighed som Menneskehjærtets Søgen ind til og Sammensmeltning med Gud Faders Hjærtelag. — Vi Mennesker bliver vist aldrig færdig med at være søgende.

Rasmus Børding.

*Gledelig Jul og godt Nytaar ønskes alle gamle
Elevet fra*

Esben, Ellen og Gjerløv Hansen.

Skridt for Skridt.

Hvad kvidrer I om, I Spurve graa,
Saa sent i Kongens Have?
Vil I for min Vaande Bod mig spaa:
En Skat i Nytaarsgave,
En Svalerede, et Spurveskjul,
Hvor Ungerne mine kan lege Jul
Og fjedres til at flyve. —

Den Rede til Smaa, det Spurveskjul
Ved Altret for den Gode,
Jeg ønsked mig alt saa mangen Jul
og haabed vel tilmode.
Men Klogskab siger: det faar Du ej,
For Kæmper spærrer den Kirkevej,
som fri er af Guds Naade.

(Grundtvig »Nytaarsaften« 1839).

I »Julehilsen« for i Fjor skrev jeg om den kirkepolitiske Drøftelse i den grundlovgivende Rigsdag. Det anførtes der, at Grundloven af 1849 i § 80 gav Løfte om, at Folketings Forfatning skulde ordnes ved Lov. Grundlovsudkastet havde indeholdt en Tilføjelse dertil: efter at Betænkning derom er afgivet af et af Kongen anordnet Kirkemøde; men Tilføjelsen forkastedes, saa der ikke i Grundloven kom til at staa noget om, hvornaar eller hvorledes den lovede Forfatning skulde ordnes.

Denne saakaldte Løfteparagraf i Grundloven er aldrig bleven gennemført i sin fulde Bredde og Dybde endnu. Den gaar igen i senere Grundlove, § 75 i Grundloven af 1866 og § 73 i Grundloven af 1915. De paa dette Omraade fremkomne Love er kommen Skridt for Skridt ofte efter Principet først Liv saa Lov; d. v. s., at det levende Liv har brudt sig de Baner, der passede for det. Lovgivningen har saa bagefter skabt Lovrammer om Livet. — Vi skal i det følgende se paa nogle af Skridtene i denne Lovgivning.

Det første Skridt er Sognebaandets Løsning. Grundloven af 1849 havde givet Religions-, Forsamlings og For-

kyndelsesfrihed; men endnu nogle Aar derefter var det saakaldte Sognebaand eller det kirkelige Stavnsbaand gældende. Sognemenighedernes Medlemmers kirkelige Betjening skulde — med Undtagelse af Konfirmation paa hvilket Omraade Sognebaandet var løst allerede i 1825 — ske ved Sognets egen Præst. Menigheden kunde ikke tage en anden end Sognets egen Præst dertil; Præsten var paa sin Side ogsaa forpligtet til ikke uden biskoppelig Tilladelse at befatte sig med andre Sognes kirkelige Betjening.

Grundtvig og hans Venner arbejdede ivrigt for Sognebaandets Løsning. Allerede i 1838 indbragtes af 10 Præster med J. C. Lindberg i Spidsen et Andragende til Stænderforsamlingen om Gennemførelse af Sognebaandsløsning; men Forslaget forkastedes med 35 mod 28 Stemmer. Biskop Mynster mente, at Forslagets Gennemførelse vilde medføre Menighedens Opløsning.

I Stige paa Fyn var i 1851 opstaaet en baptistisk Bevægelse. Mænd fra Sognet havde i den Anledning bedt Præsterne V. Birkedal, Ryslunge, og Wiborg, Rynkeby, om at komme til Stede for at modvirke Bevægelsen. Trods Andragende derom fik man fra Sognets Præst Afslag om at maatte bruge Sognekirken. Birkedal og Wiborg kom imidlertid alligevel, og man holdt saa Mødet i et privat Hjem. Sognepræsten klagede over Indbruddet i sit Kirkeomraade. Ministeriet irettesatte derefter de to Præster. Disse tav ikke til Irettesættelsen, men udsendte et Skrift »Skal Sognepræsten være Sognepave eller Menighedens Tjener«. — Røret om denne Sag foranledigede, at en af A. S. Ørsted i 1853 nedsat Kirkekommission udformede et Forslag om Sognebaandsløsning. Dette indbragtes i Rigsdagen og var færdigt derafra den 4. April 1855.

Grundtvig, som paa denne Tid var Folketingsmand, udtalte i Rigsdagen, at han vilde ønske til Lykke med dette første Skridt til en frisindet folkekirkelig Lovgivning. Han ønskede dette efterfulgt af flere. I Kirken som i Skolen skulde Løsenet være: Trældommen dø, og Friheden leve, om saa Alverdens Præster, Provster, Bisper og Paven hellere vil dø med Trældommen end leve med Friheden.

Sognebaandets Løsning gav Folkekirkens Medlemmer Ret til at søge kirkelig Betjening ved en hvilken som helst Præst i Folkekirken. Denne Ret er siden bibeholdt, og i Lovene derom af 1912 og 1922 har Sognebaandsløserne nu ogsaa faaet Valgret til og er valgbare til Menighedsraadet i det Sogn, de søger til. Kirkeskat betales til Hjemsoignet, og paa dette Sogns Kirkegaard bevares ogsaa Retten til Begravelse. — Siden da har Loven om Stiftsbaandets Løs-

ning givet Folkekirkemenigheder og deres Præster Ret til at slutte sig til en anden Biskop end Stiftets.

Det næste Skridt, vi skal standse ved, er Valgmenighedslovens Gennemførelse. Allerede i 1832 er Spørgsmaalet fremme herom; men det henlægges igen. Det blev ogsaa V. Birkedal, som bliver Anledning til denne Lovs Gennemførelse. For Udtalelser fremsat 1864 og 1865 og vedrørende Kong Chr. IX.s Danskhed og Stilling til Krigens Fortsættelse afskediges han i 1865 administrativt som Præst i Folkekirken, uden at nogen Grund til Afskedigelsen blev angivet. Efter nogen Tids Usikkerhed klarede det sig for ham, at han ikke vilde skilles fra sin Menighed men fortsætte som Præst for denne. Grundtvig støttede ham deri. Man samledes da til Kirketjeneste først i en Lade, men allerede 1866 indviedes Nazaretskirken, hvor Frimenigheden derefter samledes

Til Rigsdagen indgav Frimenigheden i 1866—67 et Andragende, underskrevet af 189 Husfædre eller Mødre og omfattende 880 Personer fra ialt 16 Pastorater, om Gennemførelse af en Valgmenighedslov. Andragendet var anbefalet af ialt 70 Præster. Et lignende Andragende indgaves samtidig fra Bornholm.

I Rigsdagen fremsættes Forslag om Valgmenighedslov gaaende ud paa, at mindst 20 Familier hørende til Folkekirken kunde slutte sig sammen, skaffe Kirke eller Bedesal, antage Præst fra Folkekirken og danne Valgmenighed, som iøvrigt betragtedes som Menighed indenfor Folkekirken.

Ude omkring i Landet vakte Spørgsmaalet stort Røre. Biskop Martensen mente, at en saadan Lov vilde medføre Folkekirkens fuldstændige Opløsning. 800 Præster protesterede mod en saadan Lov, og dertil sluttede sig Protester fra et stort Antal Lægfolk. I forskellige Kilder angives dette Tal fra 35—40,000 til helt op til 70,000.

Det kneb at faa Forslaget gennem Rigsdagen. Først vedtoges det i Folketinget, men det gik fast i Landstinget. Den siddende Kultusminister, Rosenørn Teilman, traadte derefter fra som Minister, og Biskop P. C. Kierkegaard, Broder til Søren Kierkegaard, overtog Ministeriet i Stedet. Han forstod Kravet om kirkelig Frihed og fremholdt, at Lovens Gennemførelse ikke vilde medføre Folkekirkens Opløsning, men tværtimod vilde forhindre Sprængning af denne ved at virke som Sikkerhedsventil og Bølgedæmper. Forslaget gik atter gennem Folketinget, og da Ministeriet, Grev Frijs, gjorde Vedtagelsen til et Kabinetsspørgsmaal, vedtoges det ogsaa i Landstinget. Den 15. Maj 1868 underskrev Kongen Loven. Forinden var Biskop P. C. Kierkegaard af-

gaaet som Minister foranlediget ved Uoverensstemmelse med sine Bispekolleger om Spørgsmaalet; han efterfulgtes af Provst Aleth Hansen som Minister. — V. Birkedals Menighed overgik til Valgmenighed. Flere Valgmenigheder dannedes, men færre end ventet.

Loven om Valgmenigheder af 1868 var imidlertid kun givet Gyldighed for 5 Aar. Ved denne Tidsfrists Udløb ønskede Venner af kirkelig Frihed flere Rettigheder tillagt Valgmenighederne, deriblandt Tilladelse til Brug af Sognekirkerne. Sagen mødtes med Velvilje i Folketinget, men modsat i Landstinget. Da der i Fællesudvalg fra Folke- og Landsting ikke kunde opnaas Enighed om flere Rettigheder, opgav Valgmenighedsvennerne Krav derom for ikke at komme til at staa helt uden Valgmenighedslov. Loven forlængedes derefter uden fastsat Tidsgrænse.

Den 26. Oktober 1901 fremkom J. C. Christensen med en Samling kirkelige Lovforslag deriblandt ogsaa en Valgmenighedslov, som samlede hidtil gældende Bestemmelser dette Spørgsmaal vedrørende, og som gav Valgmenigheder Ret til Brug af Sognekirker, naar Biskoppen finder, at Betingelser derfor er tilstede. — I de kirkelige Love af 1922 er Valgmenigheder yderligere behandlet velvilligt, f. Eks. med Hensyn til Ordning af Kirkeskatspørgsmaalet.

Det er allerede nævnt, at den Menighed, der fra 1865 til 1868 samledes om V. Birkedal, var en Frimenighed, idet V. Birkedal var afskediget som Præst i Folkekirken; men det var ikke som Følge af Uoverensstemmelse om Kirkens Lære og Bekendelse, at V. Birkedal ikke kunde staa som Præst i Folkekirken, og ved første Lejlighed overgik hans Menighed til Valgmenighed under Folkekirken. Dannelsen af egentlige varige evangelisk-luthersk-grundtvigske Frimenigheder kom først noget senere og har særlig Forbindelse med Mors.

Her var i 1870 under frikirkeligt interesserede Menneskers Savn af en fælles Kirke dannet en Valgmenighed, hvor man kunde samles til fælles Gudstjeneste. Det blev de kirkelige Myndigheders Stilling til Altergangen inden for denne Menighed, der foranledigede, at Menigheden overgik fra Valg- til Frimenighed. Som Følge af praktiske Omstændigheder, den spredte Menighedskreds, toges Konfirmander til Alters samme Søndag, som de konfirmeredes, hvilket gav Anledning til Irettesættelse. I enkelte Tilfælde toges dernæst Børn til Alters, inden de var konfirmerede, hvilket dengang ikke var tilladt i Folkekirken. Dette medførte, at Anerkendelsen som Valgmenighedspræst blev taget fra R. Lund, hvorefter Menigheden i 1883 gik over til Frimenighed

bibeholdende R. Lund som Præst. — Samme Aar afskedigedes K. K. F. Rønne for Høve Valgmenighed af lignende Aarsager, hvilket førte til Dannelsen af den første grundtvigske Frimenighed paa Sjælland.

Til en Begyndelse søgte Myndighederne dannet et skarpt Skel mellem Frimenigheden paa den ene Side og Folkekirke og Valgmenighed paa den anden Side. Præster fra den ene Lejr maatte ikke holde Gudstjeneste i Menigheder af den anden Lejr, ligesom der rejste sig Vanskeligheder i Forbindelse med Daab og Begravelse. Ved Systemskiftet i 1901 skete en begyndende Ændring heri, idet J. C. Christensen to Maaneder efter sin Tiltræden som Kirkeminister udstedte et Cikulære, som gav Folkekirkens Præster Lov til at holde Gudstjeneste i Frimenigheder, naar Frimenigheder ønskede det, og Biskoppen tillod det efter Ansøgning i hvert enkelt Tilfælde. I 1907 udvides atter Samvirket. I 1910 forelægger Forstander J. Appel, Askov, der selv var Søn af en Frimenighedspræst, C. Appel, Rødding, atter Forslag om udvidet Samvirke mellem Folkekirke og Frimenigheder om gensidig Ret til for disses Præster at forrette kirkelige Handlinger i hverandres Kirker, ligesom der aabnedes Adgang for her i Landet præsteviede Præster, ansat ved evangelisk lutherske Kirker i Udlandet. Ved Forelæggelsen gør J. Appel opmærksom paa, at dette Lovforslag atter knytter den Traad, Myndighederne selv iturev 1883, og afslutter en Udvikling gaaende ud paa, at det fælles-kirkelige, det, som angaar Kirkens Lære og Bekendelse, skal være afgørende for Samvirket mellem Folkekirke og Menigheder med friere Ordning. Han tilføjer, at han betragter evangelisk-lutherske Frimenigheder som en organisk Del af Folkekirken. — Rigsdagen vedtog Forslaget enstemmigt.

Betegnende for den mere fordragelige Stilling, der efterhaanden er opstaaet mellem Frimenigheder og Folkekirken kan ogsaa nævnes den Udtalelse, som fremsattes af Biskop G. Koch, Ribe, da Morten Larsens Menighed i Holstebro overgaar fra Valg- til Frimenighed: »Selv om Holstebro Valgmenighed træder ud af Folkekirken, skal den fremdeles hos mig møde Brødersind og venlig Imødekommenhed«, thi, »vi staar i et helt andet Forhold til en Morten Larsen udenfor Folkekirken, end til en Arboe Rasmusen indenfor denne«.

— Hovedbestemmelser vedrørende Sognemenighedsmedlemmers Ret til en anden Præst end deres egen til Betjening i Sognets egen Kirke findes i Lov af 1903 om Brug af Kirkerne. Lov derom er allerede paabegyndt i 1872 og fortsat 1911, 1919 og 1922. Naar blot een af Sognemenig-

hedens Medlemmer forlanger Kirken til Gudstjeneste, kirkelige Handlinger eller gudelige Forsamlinger med anden Præst, skal Tilladelse gives, naar Sognepræsten deri er enig. Forlanger 10 Familier Kirken til Prædiken, Katekisation eller Altergang med anden Præst end deres egen, og dette meddeles Sognets Præst mindst 24 Timer forud, skal Tilladelse gives, hvis Kirken ikke i Forvejen er optaget paa samme Tid.

Det er faldet i min Lod at blive født i og at vokse op i et Hjem, hvor vi søgte »til Kirke« i en almindelig Sogne-menighed i Folkekirken. Det er senere faldet saaledes for, at jeg en Vinter under et Højskoleophold paa Ryslinge Højskole lærte Landets ældste Valgmenighed at kende, endnu inden den skiltes i flere Menigheder, som det siden er sket. Og det er endelig faldet i min Lod i en Aarrække at være boende paa Mors og at søge til Kirke sammen med Landets ældste Frimenighed der.

Naar jeg tænker tilbage, føler jeg Glæde ved at være kommen alle disse Steder. Jeg kan ikke sige, at jeg har følt nogen stor Overgang ved at komme fra det ene af disse Steder til det andet. Og har jeg følt en saadan som en Forskel i Retning af større Inderlighed i Menighedslivet i den ene end i den anden Lejr, da har jeg det Indtryk, at denne Forskel ikke er betinget af den ydre Maade, hvorpaa Menigheden vedkommende Sted er organiseret, eller af de Rammer, den lovgivningsmæssigt lever under, men af, hvad der hører sammen med og er Menighedens levende Stene iboende.

For vi unge, der ikke har levet personligt med i de stærke Kampe for kirkelig Frihed i forrige og i Begyndelsen af dette Aarhundrede, staar denne Friheds Betydning maaske ikke i et saa klart Lys som for de ældre, der levede med i Kampene. Men vi forstaar klart, og vi synes, det er naturligt og ikke kunde være anderledes, at Livet har brudt med en Lovtvang paa dette Omraade af en Natur, saa den i givne Tilfælde ikke kunde undgaa at føles uudholdelig. — Vi er tilsyneladende nu inde i en Stilstand i denne Kamp; men vi er ikke og skal heller ikke være ligegyldige over for Lovgivningen paa dette Omraade i Fremtiden, selv om denne Lovgivning i Forhold til Menighedslivet kun er at betragte som et Udenværk.

Niels A. Olesen.

En glædelig Jul og et godt, nyt Aar ønskes alle Venner og Bekendte fra min Kone, vore to smaa Drenge og mig.

Niels A. Olesen.

„Mester og Lærling“.

Fra Opførelsen af »Mester og Lærling« 1929.

Som det sikkert vil erindres af mange, opførtes i Foråret 1929 paa Scenen i Galtrup Forsamlingshus af Galtrup Højskoles Lærerpersonele og af Højskolen nærstaaende Folk fra Omegnen J. C. H o s t r u p s eventyrprægede Skuespil »M e s t e r o g L æ r l i n g«. I Mindet om dette særprægede Stykkes smukke Udførelse af Dilettanter skal der i det følgende fremsættes nogle litteraturhistoriske Oplysninger i Tilknytning til »Mester og Lærling« udfra den Formening, at man ogsaa har nogen Interesse for denne Side af Sagen.

Ved Grundlovens Givelse i 1848 blev den danske Bonde brat kaldt frem fra sin stille, indskrænkede og bortgemte Almuetilværelse til personlig og aktiv Deltagelse i det fælles Samfundsliv; men det var mange Steder først hen omkring ved 1870, det gik op for den mindre Stand (Husmænd, Daglejere), at den havde Stemmeret ved Valgene af Folketingsmænd. Der var mange Husmænd, som troede, det kun var Gaardmænd, der havde Lov at drage til Valg. S a a l æ n g e

varede det, inden alle ude omkring i Sognene fik Forstaaelse af Grundloven af 1848. Men allerede i 1852 skrev H o s t r u p i sit romantiske Skuespil »Mester og Lærling« om Bonden, der drages med ind i de finere Kredse. Hostrups Helt er i dette Skuespil ikke Studenten, men B o n d e k a r l e n; det er nu hans Tur at tage sin Plads ved Livets Bord. »Mester og Lærling« skulde give Samtidens Billede: Underklasse-sønnen Aage, der af Bladredaktøren Grønholt føres ud i Verden — ind i det fine Justitsraadshjem.

Hostrup bruger Eventyrformen i denne Komædie, som han hele sit Liv omfattede med en særlig Kærlighed. Han lader Ellefolk optræde, ikke som romantisk Modsætning til det komiske (som i »Genboerne« og i »En Spurv i Trædansen«), men som en moralsk Magt, der udgør en Slags hemmelig Ret, som tilsidst i Stykket optræder som Lynchjustitsens Haandlangere. Ellefolkene er den Underklasse, hvorfra den nye Tids Helt stiger frem, og i Aages Skæbne vil Digteren fremstille vor Bondealmues Historie i Forhold til de højere Stænder. Hostrup er præget af Datidens romantiske Digter-Forelskelse i Bonden, og Aage er derfor den ufordærvede Naturens Søn, i hvem hele det fine Selskab er indtaget. Han er i Justitsraad Bjernøs Hjem ukendt med Formerne, han er naiv, men sand og modig, — en Aladdinsnatur, hvem Lykken er med, hvorfor det ogsaa bliver ham, der vinder den indtagende Therese og ikke Skvadronøren Grønholt. Hostrup giver i sit Skuespil de dannede Klassers — i hvert Fald de nationalliberale Akademikers — Syn paa Bondens Fremtræden blandt dem paa Danmarks politiske Scene.

Med et kendt Motiv fra gammel Folketro forklarer Digteren, hvorledes Aage er kommen ned til de underjordiske. Han er født ovenpaa Jorden blandt Menneskene, men blev som B a r n f o r b y t t e t med et Ellebarn og taget ned i Ellehøjen, hvorfra han først kommer tilbage som fuldvoksen.

Bondestanden havde ogsaa igennem lange Tider været lukket inde i Ellehøjen, været holdt udenfor Samfundsstyrelsen, indtil de ændrede politiske Tilstande indtraadte — eller som i Eventyrspillet: indtil Fortryllesen blev hævet, og den danske Landbostand traadte frem i Lyset. I »Mester og Lærling« giver Digteren i Aages Sang i prægtige, beaandede Vers Udtryk for den Længsel, den dvalebundne Sjæl var tynget af:

»Til Dagens Liv og Solens Skin
mig drager en lønlig Stemme;
hvor Natten bor med blegen Kind,
jeg mig aldrig følte hjemme.
Didop, didop min Hu sig svang,

og aldrig Jorden kølte
 den Uro, som min Sjæl betvang;
 saa længselsfuld jeg følte, —
 jeg følte, — ja jeg følte:
 i Dagens Liv, i Solens Skin,
 der havde mit Hjerte hjemme.
 »Ja, bort mig drog en vældig Trang
 fra Graven saa mørk og øde,
 til Lys og Daad, til Kæmpegang
 og alle de Roser røde . . .

— — —
 Jeg drømmer, — ja jeg drømmer
 om Liv og Daad og Solens Skin
 og alle de Roser røde«.

Slutningen af »Mester og Lærling« er en Forelskelses-historie mellem Justitsraad Bjernøs Datter Therese og Aage; de bliver forlovede. Hun føler, hun har »en hel Fortid fælles« med ham, idet hun nemlig engang som Barn har været nede i hans Hjem i Ellehøjen og siden har baaret paa en Længsel efter ham, hun saa der. Forelskeshistorien afspejler i Virkeligheden hin Tids Digtningens Forhold til Bonden. Grundtvigs og Blichers Bondedigtning er Forelskelses-Litteratur; den, som fortsættes i Bjørnsons Bondfortællinger og, efter 1864, i Hostrups Sange til den høj-skolesøgende Ungdom.

Det maa nu imidlertid ikke glemmes, at de nævnte Digttere, saavel som de øvrige Digttere, der i Romantikens Tid skrev om Almuen, alle mer eller mindre — dog med Undtagelse af Steen Blicher — var stærkt paavirkede af den gamle *H y r d e p o e s i*, som siden Søren Therkelsens Tid i første Halvdel af det syttende Aarhundrede havde fyldt op i dansk Litteratur med idylliske Skildringer af landlige Forhold, der vel ofte var prægede af et Digtergeni, men som ikke havde det fjerneste med Bondelivets graa Hverdag at bestille. Det blev først en senere Tid, der bragte den kritiske Revision af det romantiske Syn paa Bondens saavel som paa hele det danske Folk. Det var først Henrik Pontoppidan, der tog Bønderne og Livet i Landsbyen op til kritisk Behandling i sine Værker, hvoraf de første: »Fra Hytterne« og »Skyer« udkom i 1880'erne. Den kritiske Revision er blevet fortsat af Digttere som Johan Skjoldborg, Jakob Knudsen, Jeppe Aakjær, Johs. V. Jensen, Andersen Nexø, Thorkild Gravlund, Harry Søberg, A. C. Andersen, Knud Hjortø, Marie Bregendahl, Niels Jeppesen, Erling Kristensen, Jørgen Nielsen, Martin A. Hansen m. fl. Disse Digteres *v i r k e l i g h e d s t r o* Værker om den danske Bondestand, skildrede ud fra et intimt

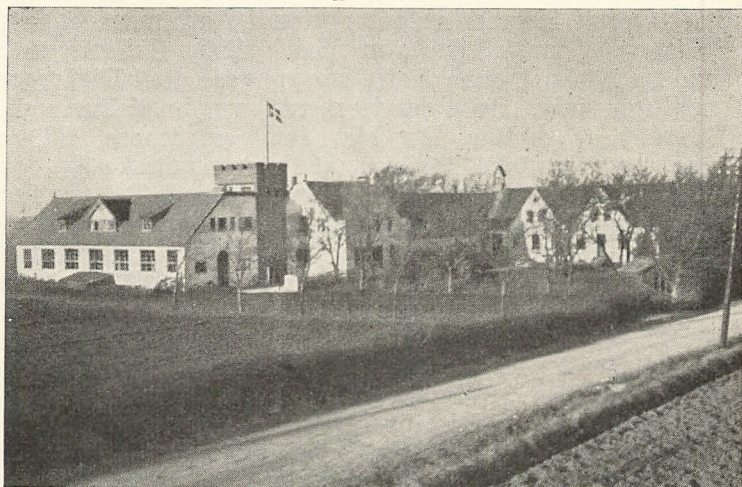
Kendskab til Bondelivet, giver os den sandfærdige »Hyrdepoesi«. Den gamle, idyllisk-romantiske Opfattelse, som »Mester og Lærling« er et saa smukt og varmhjertet Udtryk for, var kun litterær Manér og havde ikke Rod i Livets Virkelighed.

Men det har naturligvis altid sin Interesse at erfare, hvorledes Digttere og Folk af andre Samfundsklasser forhen saa paa den Del af vort Lands Befolkning, som med et gammelt smukt Ord betegnes Almuen. Et Indtryk heraf giver Hyrdepoesien, selvom Digtartens mange Udøvere selvfølgelig vidste, at deres Almueskildringer var fortegnede i større eller mindre Grad. Der er dog ingen Tvivl om, at den nyere danske realistiske Digtning har været et gavnligt Korrektiv i rette Tid.

Nu da Lejligheden er her, benytter jeg den til at sende en Hilsen til Bekendte paa Mors. Især er denne Hilsen rettet til Galtrup Højskoles Elever i de Aar, 1926—30, jeg var Lærer der. Der er mange af Eleverne fra den Tid, jeg mindes med stor Glæde. Deres Interesse og venlige Adfærd kan endnu varme mit Hjerte.

Brabrand.

August F. Schmidt.

Et Blad af Zionismens Historie.

De sidste Aars Begivenheder i Tyskland har gjort Jødespørgsmaalet aktuelt. Det er et Spørgsmaal, som kræver en Løsning, og der har da ogsaa, især under og efter Verdenskrigen været gjort et stort Arbejde for at løse det vanskelige jødiske Problem. Den Bevægelse, der især har taget Spørgsmaalet op og ogsaa har Resultater at fremvise, er Zionismen, og det er dens Opstaaen og Udvikling, jeg i korte Træk vil give en Skildring af.

Vi træffer Jøder i alle de europæiske Lande. Dog er de ikke til Stede i lige stort Antal alle Vegne. De Stater, hvor der findes flest Jøder i Forhold til det øvrige Folk, er Polen, Rusland og Tyskland.

Der er stor Forskel paa Østjøden og Vestjøden. Som Østeuropas Folk gennemgaaende staar paa et lavere Kulturtrin end Vesteuropas, saaledes staar ogsaa Østjøden kulturelt lavere end Vestjøden. Østjøden er mere ortodoks, han holder fast ved de gamle Traditioner og har saa lidt som muligt Samkvem med Ikkejøder. Vestjøden staar derimod paa samme Kulturtrin som de vesteuropæiske Folk og lever ikke saa isoleret som Østjøden.

Den Tanke fremstod da iblandt Vestjøderne, at Jødespørgsmaalet maatte kunne løses ved, at Jøderne opgav deres Særpræg og deres Isolerthed og gik op i de Folk, de boede iblandt.

Den Tanke blev først fremsat af Moses Mendelsohn, der levede fra 1729 til 1786. I sit Skrift »Jerusalem« hævder han, at Jødedommen ikke er noget nationalt, men noget religiøst. Derfor kan Jøderne godt beholde deres gamle Religion, naar den blev tilpasset efter moderne Tankegang, og samtidig gaa op i det Folk, de bor iblandt, blive en Del af det og komme til at yde et nationalt Kulturarbejde. De tyske Jøder kunde blive gode Tyskere, de franske Jøder gode Franskmænd o. s. v.

Mendelsohn arbejdede derfor for at reformere Jødedommen. Han oversatte Moseloven og Salmerne til Tysk, og mange unge Jøder, der tidligere kun havde kunnet tale Jiddisk og maaske lidt Hebraisk, begyndte nu at lære Tysk.

Dog mødte Mendelsohn ogsaa megen Modstand. Mange Jøder vilde bevare Isolationen og mente, at Jødedommen vilde gaa til Grunde, hvis Jøderne assimilerede sig. Mendelsohn fik mest Tilslutning fra Vestjøderne, medens Østjøderne ikke vilde give Afkald paa deres gamle Traditioner.

Frihedsbevægelsens Sejrsang i forrige Aarhundrede kom til at betyde, at Jøderne i flere Lande fik bedre Kaar at leve under, end de havde haft tidligere. Vestjødernes Stilling blev derfor en anden end Østjødernes, idet Jødefølgelserne stadig var talrige i Østeuropa. Det var derfor ikke saa underligt, at Tanken om Assimilation var stærkest i Vesteuropa.

Da skete det, at der i Firserne og Halvfemserne i forrige Aarhundrede gik stærke antisemitiske Bevægelser gennem Vesteuropa, især gennem Tyskland og Frankrig, og det skabte en hel ny Situation for Jøderne.

I Aaret 1896 udkom der en Bog, som vakte stor Bevægelse i alle Jødekredse. Den hed »Der Judenstaat« og var skrevet af Teodor Herzl. Herzl er født i Budapest i Aaret 1860. Som attenaarig kom han til Wien. Han lærte sig Tysk og blev stærkt optaget af Tanken om Jødernes Frigørelse ved Assimilation. Teodor Herzl beskæftigede sig især med Teater, Litteratur og Journalistik. Han havde allerede, da han var tredive Aar gammel, skrevet sytten Skuespil. Han blev i Slutningen af forrige Aarhundrede sendt til Paris som Pariserkorrespondent, og der oplevede han Dreyfus-Affæren. Denne store Skandalehistorie, der satte hele den civiliserede Verden i Bevægelse, var et Udslag af Antisemitismen, og den viste Verden, hvor stærke de antisemitiske Bevægelser var i Europa paa det Tidspunkt. For Teodor Herzl var det en frygtelig Oplevelse. Alt det, han havde haabet paa og arbejdet for, sank nu i Grus; han blev nu klar over, at det aldrig vilde lykkes for Jøderne at assimilere sig. De vilde ikke kunne udslette deres Særpræg, og Hadet mod Jøderne vilde vare ved og af og til bryde frem og give sig stærke Udslag. Da er det, han skriver »Der Judenstaat«, hvor han tager til Orde for, at Jøderne skal danne deres egen nationale Stat. For ham bliver det den eneste Løsning af Jødespørgsmaalet. »Der Judenstaat« vakte stor Bevægelse i alle Jødekredse, og Modstanden udeblev ikke. Mange Vestjøder var Modstandere af, at Jødespørgsmaalet blev sat til offentlig Diskussion. Man var bange for, at Modviljen mod Jøderne derved skulde blive stærkere. Der var ogsaa mange Vestjøder, der ikke kunde tænke sig at forlade det Land, de boede i, og hvor deres Fædre havde boet i Generationer, og som de trods alt følte som deres, og drage til et fjernt Land for der at begynde helt forfra.

Mest Tilslutning fik Herzl hos Østjøderne. Deres Kaar var trange, og Messiashaabet levede derfor stærkere i deres Sind — Haabet om, at Fædrelandet igen skulde rejses og Israel opstaa i Glans og Herlighed. De gav derfor Herzl begejstret Tilslutning.

Da »Der Judenstaat« var udkommet, kom ganske naturligt den Tanke frem at samle en jødisk Kongres, hvor man kunde forhandle Spørgsmaalet, og Herzl sammenkaldte derfor til en Kongres i München i Aaret 1897. Det blev dog ikke i München, Kongressen kom til at samles. I sidste Øjeblik blev Jøderne i München betænkelige, og Herzl kunde derfor ikke faa noget Lokale der. Han valgte da Basel, og her blev Kongressen holdt, og Herzl blev valgt til dens Formand. Lignende Kongresser afholdtes nu hvert Aar i de følgende Aar, og den zionistiske Bevægelse voksede sig derigennem stærkere.

Allerede tidligere var der dannet smaa jødiske Kolonier i Palæstina. Disse Kolonier var Landbrugskolonier. Det var især fra Østeuropa, at Udvandringen til disse Kolonier foregik. Herzl mente dog, at dette ikke vilde føre til noget. Det gjaldt om at gøre Stormagterne interesserede for ved deres Hjælp at faa oprettet en national Jødestat i Palæstina. Derfor rejste Herzl rundt til Europas Regeringer for at paavirke dem til Fordel for denne Tanke. Man har kaldt det for den politiske Zionisme.

Herzl var i Besiddelse af en utrolig Arbejdskraft, og han sled sig i de følgende Aar fuldstændig op. Han ofrede ikke alene sine Kræfter for Sagen, men ogsaa sin ret store Formue gav han til Bevægelsen. Da nogle af hans Venner bebrejdede ham det, sagde han: »Jeg har den Tiltro til mit Folk, at det ikke vil lade min Kone og mine Børn sulte.«

Kun faa Aar fik Herzl Lov til at arbejde for Zionismen. I 1904 døde han. Til en Ven, der besøgte ham, sagde han: »Hils Palæstina fra mig. Jeg har udgydt mit Blod for mit Folk.«

Herzl var Zionismens store Fører. Overrabbiner Friediger skriver om ham: »Hans Offervilje, hans Optimisme, hans Udholdenhed og faste Tro paa Folkets Fremtid gjorde ham til Fører, hvad han paa en Maade vedblev at være ogsaa efter sin Død. Han var stor, ikke ved Arv eller Magt, men ved sin grænseløse Kærlighed til sit Folk.«

I de følgende Aar fortsatte Indvandringen af Jøder til Palæstina. Denne Indvandring danner Grundlaget for det nuværende jødiske Palæstina. Det gjaldt om at faa købt saa meget Jord i Palæstina som muligt, saa Jordan kunde komme paa jødiske Hænder. Mange af Indvandrerne gik med stor Idealisme i Gang med det vanskelige Arbejde at gøre

Jorden frugtbar, saa den kunde give Afgrøde. Det gik ikke alt sammen lige let. Der var meget at kæmpe med. De fleste Jøder, der udvandrede, var Byfolk, der ikke var kendt med Landbrugsforhold. Sygdomme, især Malaria, vanskeliggjorde ogsaa Arbejdet; men paa Trods af alle Vanskeligheder — ved Jødernes sejge Arbejde og store Tro paa deres Sag, lykkedes det dem at skabe smaa frugtbare Kolonier i Palæstina.

Da Verdenskrigen brød ud, var der 43 jødiske Landbrugskolonier med ca. 12,000 Mennesker. I alt var der en jødisk Befolkning paa ca. 110,000 Mennesker i Palæstina.

Verdenskrigen betød store Vanskeligheder for Jøderne i Palæstina. De maatte nu klare for sig selv, medens de tidligere havde faaet megen Hjælp udefra. Dertil kom Tørke i 1915, der ødelagde Afgrøderne, og i 1917 frygtelige Græshoppesværme, der aad alle grønne Spirer. Disse Vanskeligheder medførte, at mange døde af Sult eller Sygdomme og endnu flere forlod Landet. I 1918 var den jødiske Befolkning dalet til 85,000.

Efter Verdenskrigen virkeliggjordes Herzls Drøm om en jødisk Nationalstat i Palæstina. Det var Kemikeren Weizmann, der under Verdenskrigen tog Sagen op og forelagde den for den engelske Regering. Weizmann var Professor i Kemi ved Manchesters Universitet. I 1916 udnævntes han til Direktør for Admiralitetets Laboratorier, og han gjorde England store Tjenester bl. a. ved at fremstille røgfrit Krudt.

Lloyd George spurgte ham, hvorved Staten kunde vise ham sin Taknemmelighed, og Weizmann bad da om Lov til at fremlægge en Plan til en jødisk Nationalstat. De engelske Statsmænd var stærkt interesserede, dels af Interesse for Jøderne, dels fordi det laa i Englands Interesse at sikre sig Indflydelse i Palæstina som Indfaldsport i Lilleasien.

Forslaget blev forelagt Fredskongressen i Versailles, og i 1920 vedtoges det at oprette en jødisk Stat i Palæstina. Det blev bestemt, at Folkenes Forbund skulde overtage Mandatet for Palæstina, og i 1922 blev England valgt til som Mandatar at forvalte Landet paa Folkeforbundets Vegne. Dermed var Herzls Tanke virkeliggjort — den jødiske Stat var blevet Virkelighed.

Hvis man saa vilde spørge, om det jødiske Spørgsmaal dermed er løst, maa Svaret blive et Nej. Aarene efter 1922 viste, at Vanskelighederne var store. Der lever nemlig i Palæstina en ret talrig arabisk Befolkning, og den kunde man ikke saadan uden videre se bort fra. Araberne betragter ganske naturligt Palæstina som deres Hjemland, og de var ikke begejstrede for de store jødiske Indvandring. Mod-

sætningen mellem Arabere og Jøder blev derfor større og større, efterhaanden som flere og flere Jøder kom til Landet, og det kunde ikke undgaas, at der kom Stridigheder imellem de to Folk. England havde en vanskelig Stilling. Det havde lovet at beskytte Jøderne i Palæstina, men paa den anden Side gik det ikke an at støde Araberne, da det let kunde faa ubehagelige Følger for Englands Orientpolitik. Det var ogsaa vanskeligt at skaffe Jord til den stadige Strøm af Indvandrere, og naar man husker, at Palæstina kun er paa Størrelse med Jylland, forstaar man, at det maa være begrænset, hvor mange Jøder Landet kan rumme. Der kan derfor slet ikke være Tale om, at alle Jordens Jøder kan samles i Palæstina, alene af den Grund, at der ikke er Plads. Man regner med, at der findes ca. 17 Mill. Jøder spredt ud over Jorden, og selv om Landet ingen arabisk Befolkning havde, vilde kun en ringe Del af dem kunne faa Plads i Palæstina. Jødespørgsmaalet er derfor ikke løst alene ved Oprettelsen af den jødiske Nationalstat.

I 1929 udbrød der en Strid mellem Arabere og Jøder. Denne Strid var saa haard, at England nær ikke havde faaet Striden bilagt. Den viste det dybe Modsætningsforhold mellem Arabere og Jøder. Der er dog flere Jøder i Palæstina, der haaber paa, at det engang skal komme til en Forsoning mellem Arabere og Jøder, ja, enkelte haaber paa, at der engang skal dannes et stort semitisk Rige omfattende alle Jøder og Arabere, men denne Tanke er foreløbig langt fra at kunne realiseres.

Selv om Vanskelighederne er store i Palæstina, er der dog noget tilfredsstillende i det, at Jøderne nu efter saa mange Aarhundreders Landflygtighed igen har kunnet rejse til deres gamle Fædreland, og den Iver og den Begejstring, som Jøderne i Palæstina lægger for Dagen, lover, trods alt, godt for Fremtiden.

Det er fornøjeligt at læse om det Arbejde, unge Jøder paatager sig i Landbrugskolonierne. Folk, der aldrig har været vant til at arbejde med legemligt Arbejde, tager fat med godt Humør og med sikker Tro paa, at det skal lykkes for dem igen at gøre Palæstina til Landet, »der flyder med Mælk og Honning«.

En, der skildrer Forholdene i Palæstina, fortæller om, hvordan alle Mændene i en af Kolonierne efter en lang og anstrengende Arbejdsdag om Aftenen udførte et Fritidsarbejde, der bestod i at trille Jord op paa Bjergskraaningen, saa at den, som i tidligere Tid, igen kunde dyrkes; men dette Arbejde krævede stor Anstrengelse og megen Taalmodighed. Det kunde ske, at et enkelt Regnfald var nok til at ødelægge Maaneders Arbejde. Det afskrækkede dog ikke. Hver

Aften stillede de unge Mænd ved Trillebørene, og ret store Stykker er allerede derved indvundet til Dyrkning.

Palæstina er et skovfattigt Land, og Jøderne sætter derfor stor Kraft ind paa at plante Skov. Er der en eller anden Mand, man vil hædre, sker det ikke saa sjældent, at man planter en Skov til hans Ære.

Der kunde endnu fortælles mange Træk, der viser med hvor stor Alvor, Jøderne i Palæstina gaar til deres Arbejde — at bygge Landet op. Men dette faar være nok.

Der er ingen Tvivl om, at det, der er sket og stadig sker i Palæstina, er af stor Betydning, ikke alene for Jøderne. Maaske har Englænderen Lord Robert Cecil nogen Ret, naar han siger, at Oprettelsen af Folkeforbundet og den nationale jødiske Stat i Palæstina er de to vigtigste Resultater af Verdenskrigen.

Ejlif Bording.

Rampen for tankerne om samfundet.

Ved folketingsvalget i efteråret var der et større antal politiske partier her i landet end nogensinde før, som opstillede kandidater, idet de hver for sig påstod, at deres kandidater burde vælgerne, om de var kloge og retsindige nok, stemme på.

Når der således skal *vælges*, forudsættes det da i grunden, at mænd og kvinder ned til en alder af 25 år har haft evner og tid til at skaffe sig kendskab og overblik nok, så de kan sammenligne mindst en halv snes politisk-økonomiske programmer og træffe afgørelse om, hvilket de vil give deres tilslutning. Ved en sådan anledning kunde en og anden måske få trang til at prøve på at opstille en slags skematisk oversigt, der kunde vise, hvordan nogle af *grundideerne*, som disse *partier* bygger på, forholder sig til hinanden. Noget sådant skal forsøges her.

Allerførst må man da nok sige, at der kan tænkes to og ikke flere *grundforskellige* samfundssystemer.

Anarkisme.

Ingen retstvang, *anarkisme*, det vil sige yderliggående individualisme, enhver er sin egen lov og ret.

En „statstilstand“ *uden* ydre retstvang: ingen statsgivne love, ingen øvrighed eller domstole med statens stempel og dens magt bag sig.

Ikkeanarkisme.

Retstvang, en stat *med* ydre retshåndhævelse, med øvrighed, domstole og love, som alle bliver tvunget til at underordne sig.

Man kunde måske synes, at i hvert fald blandt anarkisterne vilde der ikke kunne blive ret megen meningsforskel, der kunde føre til nogen slags partidannelse, men at dette ikke er rigtigt, vil en nærmere undersøgelse snart vise. Dog er det naturligvis blandt ikkeanarkisterne, at langt de fleste uenighedsmuligheder foreligger.

Går man nu ud fra, at det er ordningen af ejendomsforhold, som oftest vil give anledning til meningskampe, kunde først følgende to politiske lejre af *ikkeanarkister* opstilles:

Ikkeanarkisme.

Retstvang, stat.

Individualisme,

privat ejendomsret i mere eller mindre fuldstændig form for det enkelte individ — under lovens formynderskab — både til *arbejdsmidlerne* (jord, bygninger, maskiner, redskaber osv.) og til *forbrugsmidlerne* (klæder, føde, bolig osv.).

Kollektivisme,

enkeltmands ejendomsret til *arbejdsmidler* og *forbrugsmidler* indskrænkes betydeligt eller ophæves helt for at overdrages til staten eller et offentligt fællesskab.

Fra begge disse to grupper forgrener anskuelserne sig på mangfoldige måder, så vi foreløbig her i landet har fået ni-ti partier at vælge imellem — og har mulighed for at få endnu flere.

Individualismens børn.

Konservatisme.

I den private ejendomsrets interesse ikke for megen fri handel, men derimod *told* og statsforanstaltninger til værn for den bestående fordeling af goder.

Partinavnet er nu „Konservative folkeparti“.

Blandt partiets nu afdøde slægtninge og forfædre må nævnes det gamle „Højre“ (*mod* lige og almindelig valgret, folkestyre, parlamentarisme), „Frikonservative“ *parti* og i nogen måde „Agrarpartiet“, der må ses som moder for det moderne „L. S. parti“, „Frie folkeparti“, som hvis fader så maa udlægges de socialistiske fagforeninger.

Liberalismen

har sine rødder over England tilbage til oldtidens Grækenland.

I den liberale lejr her i Danmark eller nær ved den har tidligere stået de nu afdøde partier: „Bondevennerne“, „De nationalliberale“, „Det forenede venstre“, „Det moderate (eller forhandlende) venstre“, „Venstrereformpartiet“ (alle mere eller mindre *for* almindelig valgret, folkestyre, parlamentarisme, fri handel); og til denne lejr må i øjeblikket regnes: „Venstre“, „Det radikale venstre“ og „Retsstatspartiet“ eller „Retsforbundet“, hvis ledende tanke er, at menneskets ejendomsforhold til jord må være grundforskelligt fra dets ejendomsforhold til alt andet.

Ogsaa *kollektivismen* forgrener sig.*Socialisme.*

Navnet er endnu kun godt 100 år gammelt, og benævnelsen socialister bruges om mennesker, der først og fremmest hævder, at enkeltmands ejendomsret til *arbejdsmidlerne* må ophæves og overgå til *staten* — nogle mener gennem en voldsom omvæltning, *revolution*, andre tror, at det kan ske gradvis, ved stemmeretten, en *evolution*.

Syndikalisme,

som for tiden synes død her i landet, vil ikke have staten til at overtage den ejendomsret, der skal tages fra de enkelte mennesker, — men mindre klasse- og fagprægede sammenslutninger, kaldet syndikater, skal overtage denne ejendomsret.

Kommunisme.

Kommunister kaldes i de sidste par menne-skealdre de folk, der arbejder for og tror på, at det er det bedste for helheden, om *privat ejendomsretten* ikke blot til *arbejdsmidlerne*, men også til *forbrugsmidlerne* overgår til staten.

Kommunismen er i den nyeste tid søgt virkeliggjort i stor stil i Rusland gennem et der opfundet og praktiseret rådssystem, hvorved *foreløbig* al magt og ret i landet skulde være lagt i den ejendomsløse befolkningssklasses hænder: de besiddelsesløses enevælde, *proletariatets diktatur* — gennemført og opretholdt med militære magtmidler.

Påvirket af dette russiske eksempel, og iøvrigt af forbilleder fra mange lande og tider helt tilbage til tyrannen Peisistratos i Athen for halvtredie tusinde år siden, har så en tidligere italiensk socialist skabt et slags militært og nationalt bandeherredømme med ham selv som høvding og guddom og med iblanding af politisk-økonomiske idestumper fra alle slags partier. Derom bruges navnet *fascisme*. Et facistisk parti er dog ikke hidtil dukket op i Danmark. Derimod har vi et *nazistisk* eller nationalsocialistisk parti.

Den italienske facismes smitte bredte sig nemlig for få år siden også til Tyskland og dukkede op der under navnet *nazisme*, som noget der er endnu nærmere ved at

svare til det ægyptisk-babyloniske og asiatiske system for *personligt enevælde med diktatoren som guddom*, der kendtes i disse lande for 5-6 årtusinder siden, end det som er bleven set i Rusland og Italien. Og det har nu vist sig, at denne smitte også kunde overføres fra Tyskland til Danmark.

Der er i nationalsocialismen med hensyn til jordspørgsmålet en lille smag af retsstatens georgistiske opfattelse grundlagt på den sandhed, at jord er en helt *særlig art ejendomsgegenstand*. Og på lignende vis gramser nationalsocialismen brokker til sig fra de mest forskellige partilejre og partiprogrammer, så både kollektivister, individualister og anarkister møder kendte tanker i det nationalsocialistiske hus. Det eneste, som der slet intet findes af derinde, er måske virkelig personlig frihed.

Det samfundsstyre og samfundssyn, som for øjeblikket har magten i størstedelen af Europa — nemlig et klasse- eller gruppevælde eller et enkeltmandsvælde — har brudt med den gamle grundsætning fra Solons og Perikles's tid i Grækenland om *folkestyre gennem almindelig, personlig valgret*, som også var det inderste i liberalismen hidtil.

Man kunde derved måske komme til at standse og spørge, om folkefriheden og folkestyret kunde grundlægges på noget endnu bedre end den almindelige, personlige valgret for mænd og kvinder ?

Ja, blandt de folk på jorden, hvor man er nået så langt, at man virkelig ved noget om, hvad *et hjem* er, skulde man måske engang forsøge at erstatte den almindelige enkeltmandsstemmeret med *en almindelig hjemmenes stemmeret*. Vælgerne vilde altså ikke komme til at bestå af *individer*, men af *hjem* — svarende til, at de *celler* et *samfund* er bygget op af, heller ikke er individer men hjem.

Hver *celle* skulde da have sin stemme, som blev en kollektivstemme.

Hvilke ændrede vilkår vilde dette betyde for partiagitationen og derigennem for partivældet ?

Hvordan vilde en „vælgermasse“ da blive som agitationsgenstand ? hvordan vilde den virke som sangbund, når de nu almindeligt brugte toner lød ?

Ti man må jo nemlig spørge: *Er det manglende evne, dygtighed til at frembringe alle de livsgoder, som mennesker trænger til, i tilstrækkelig rigelig mængde ? — eller er det manglende evne og vilje til at få dem bragt derhen, hvor der er størst trang til dem*, som er skyld i verdens ulykker i de sidste Tider, „krisen“ ?

Hvis det sidste findes langt mere at være tilfældet end det første, kunde man da ikke have håb om, at også en reform af den almindelige valgret, så *hjemmenetrådte i individernes sted*, vilde virke i den ønskede heldige retning? *Agnus Sørensen.*

Fra Elevforeningen.

Lørdag den 29. og Søndag den 30. Juni afholdtes Elevmøde paa Galtrup Højskole.

Der var mødt en Del gamle Elever baade fra Thy og Vendsyssel; men som sædvanlig var de fleste fra Øen.

Om Lørdagen blev der holdt Foredrag af Forstander Sørensen.

Søndag Eftermiddag talte Forstander Sørensen og Højskolelærer Skovmand.

Om Aftenen blev den „Krøllede Frits“ af Poul Martin Møller opført af Lærerne paa Højskolen og Sommerskolens Elever, som høstede stærkt Bifald for den dygtige Opførelse.

Til Slut samledes Mødets Deltagere om de pyntede Kaffeborde, hvor enkelte havde Ordet. Elevmødet sluttede med Aftensang.

Trods dette, at der ikke var mødt saa mange denne Gang, var det dog i alle Maader et godt Møde.

Om Eftermiddagen havde Elevforeningen Generalforsamling.

Formanden aflagde en kort Beretning.

Kassereren, Haandværkerlærer Stensgaard, oplæste Regnskabet, som blev godkendt.

Til Bestyrelsen genvalgtes Gaardejer Magnus Bligaard, Frøslev, Gaardejer Hans Madsen, Tøving, og Kontrolassistent Kristian Søndergaard, Galtrup.

Bagefter foretoges Valg af Formand og Kasserer.

Friskolelærer A. Sørensen, Bjergby, genvalgtes til Formand og Haandværkerlærer Stensgaard, Galtrup, genvalgtes til Kasserer.

Elevforeningens Medlemmer bedes om paa medfølgende Giroblanket at sende deres Medlemsbidrag paa 2 Kr. inden 1. Februar.

Fra Morslands danske Samfund har Elevforeningen modtaget en Gave paa 100 Kr. Bestyrelsen for Morslands danske Samfund bedes her igennem Aarsskriftet modtage en hjertelig Tak for Gaven.

Elevforeningens Bestyrelse sender hermed en hjertelig Tak til alle de, der atter i Aar har vist os den Glæde at sende os Bidrag til Elevforeningens Aarsskrift og Julehilsen.

Glædelig Jul og godt Nytaar!

Bjergby Friskole i Decbr. 1935.

A. Sørensen.

Elevforeningens Regnskab

for Aaret 1934—35.

INDTÆGTER:

	Kr.	Ø.
Indestaaende i Sparekassen.....	110	16
Udleje af Scenen	9	00
Gave fra Morslands danske Samfund.....	100	00
Indvundne Renter.....	4	88
Medlemsbidrag.....	805	50
Restancer	2	00
Kassereren tilgode	6	77
	<hr/>	<hr/>
	1038	31

UDGIFTER:

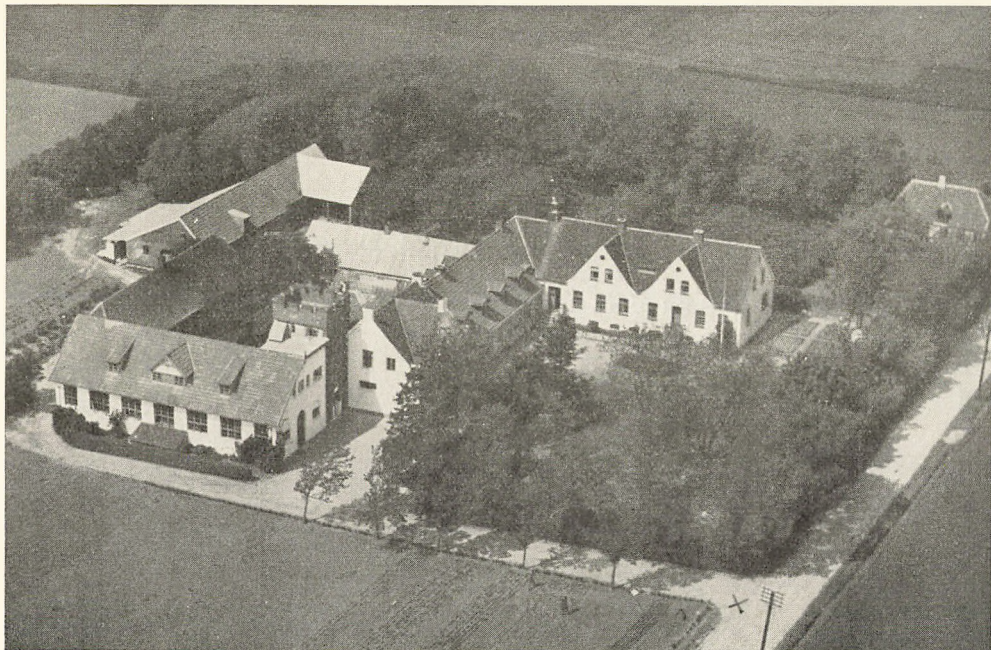
	Kr.	Ø.
Underskud fra sidste Aar.....	0	25
Rejsegodtgørelse til E. Andersen.....	5	00
Annonce i Morsø Venstreblad	5	95
- - - Social-Demokrat	6	30
- - - Avis	6	80
- - - Thisted Amts Tidende	3	62
- - - Vejle Amts Folkeblad	2	50
- - - Silkeborg Avis	3	85
- - - Vendsyssel Tidende.....	3	30
- - - Aalborg Amtstidende	2	70
- - - Ringkøbing Amts Dagblad	2	48
300 Stk. Indbetalingskort	8	50
En Krans til Pastor Køsters Baare.....	11	00
Morsø Folkeblad: Elevskriftet m. m.	421	10
Porto til Forsendelse af Elevskriftet	37	37
Understøttelse til Elever.....	190	00
Klicheer til Elevskriftet	45	52
175 Stk. Opkrævningsblanketter.....	5	25
Papir og Porto samt returnerede Opkrævninger	21	78
Løn til Regnskabsføreren	40	00
Indestaaende i Sparekassen.....	215	04
	<hr/>	<hr/>
	1038	31

Jens Stensgaard, Regnskabsfører.

Ovenstaaende Regnskab med tilhørende Bilag gennemset og fundet rigtigt.

Jens Sønderby.

Kristian Dalgaard.

Højskolen set fra luften.

Galtrup Højskoles Elevforenings Medlemsliste

for Aaret 1935—36.

Ved Jens Stensgaard, Galtrup pr. Erslev.

Hvor intet andet er anført, er Postadressen Nykøbing M.
E betyder pr. Erslev.

- Aggerholm, Karl A., Frøslev.
— Maren, Bjergby Central E.
— Margrethe, Bjergby Central E.
Andersen, Alfr. G., Kontrolass, Aulum
— Aksel, Ø. Jølby E.
— A., Rebslager, Nykøbing M.
— Harald, Ø. Jølby E.
— H. Hangaard, Fredsø pr. Vils.
— Jens Kr., Værkfører, Sønder Allé
31, Viborg.
— Laust K., Solbjerg Mors.
— Mads Kr., Solbjerg Mors.
— Marie, Grandalsgrd., Lemming St.
— Rasmus P., s. St.
— Ole, adr. Martin Svenningsen,
Bjergby E.
— Tage, Nykøbing M.
— Fru Marie, Grandalsgaard, Lem-
ming St.
Andreasen, Petra, Astrup pr. Arden.
— Chr., Klithuse pr. Halvrimmen St.
Arentsen, Jakob, Sperring pr. Sjørring
— Mikkel Kr., Flade Brugsf. Sdr.
Draaby.
— s. Hustru.
— Mikkel, Mollerup pr. Frøslev.
— Søren, Sindbjerg pr. Redsted.
Baarstrøm, Alfred, Tøving E.
— Ejner, Erslev.
Bach, Sigrid, Ørding pr. Ø. Assels.
Bak, Jens Kr., Flade, Sdr. Draaby.
— Josef, Ø. Jølby E.
— Tage, Ø. Jølby E.
— Thorvald, Ø. Jølby E.
— Fru Signe, Ø. Jølby E.
Bech, Arthur, Fjordholmen, Klim.
Bedholm, Ch., Vrensted St. Vendsyssel
Bek, Martin L., Dragstrup E.
Bechmann, Sv. Aage, Boddum Hurup
Bjerregaard, Folmer, Erslev.
— Karen, Ø. Jølby E.
— Peder, Erslev.
— Kr. Riis, Gelballe, Lunderskov.
Blaabjerg, Ejnar Tøving E.
— Mads, Tøving E.
— Mads, Ø. Jølby E.
Bligaard, M., Kontrolass., Frøslev.
Boe, Niels Hjort, Solhjem, Toftlund,
Sønderjylland.
Bøjer, Th., Kjelstrup, Thisted.
Boll, Jakob Tøving E.
— Karl, Gullerup, Sundby.
— Signe, Bjergby E.
Bovbjerg, Laurits, Sdr. Draaby.
Bredsted, Aage, Sdr. Villavej 4, Vejle.
— Gunnar, Ø. Jølby E.
Bredahl, N., Nr. Lyndelse pr. Aarslev.
Bro, Anna, Outrup Mors.
Bruun, Anna, Ørding pr. Ø. Assels.
— Frede, Ørding pr. Ø. Assels.
Buk, Jens, Engholm, Flade S. Draaby.
— Kristine L., Bjergby E.
— Niels, Nyholm, Flade S. Draaby.
Bukhave, Karen, Galtrup E.
— Niels Peter, Tøving E.
— Peder Tøving E.
Bull, Mads, Thorup pr. Solbjerg.
Bunk, Karen, Erslev.
— Kristen, Erslev.
Bøgild, Edith, Lemming St.
Bønlykke, Fru Johanne, H. C. Ørsted
vej 17, 1. København K.
Christensen, Anna, Uge Forsamling
hus pr. Tinglev.
— Alfred, Ø. Jølby E.
— Anine, Ø. Jølby E.
— Carl M. Gistrup pr. Gistrup.
— Carl, Tømrer, Lem St.

- Christensen, B., Søndergrd., Fjeldsted.
pr. Sindal.
— Harry, Skallerup pr. Sønderlem.
— Johanne, Todbøl St. Thy.
— Niels Chr., Skinnerup pr. Thister.
— Techla, Nørgaard, Sjørring Thy.
Christiansen, Helga, St. Stensig, Understed, Frederikshavn.
Christoffersen, Alfred Lønnerup pr. Østerild.
Clausen, Jens, Ø. Jølby E.
— P. M., Kauslunde St. Fyn.
Dahl, Johannes Gr., Aars St.
— Johanne, Solbjerg Mors.
Dalgaard, Jens, Elsbø.
— Kristen, Tødsø.
— Kristian, Galtrup E.
— Peder, Ørding Ø. Assels.
— Fru Eli, Erslev.
Dam, Niels P.s Enke, Erslev.
Damgaard, P. Krogh, Ø. Jølby E.
— Thor, Stevns Højsk., St. Hedinge.
Dissing, Isak, Erslev.
Ditmann, Aage, Sølystvej 56, Alderslyst Silkeborg.
Drejer, Mads Ljørslev.
Dreyer, Hans, Terp pr. Ø. Lindet, Sdr. Jylland.
Egeberg, N. M., Tøving E.
Filtenborg, Anna Elisabeth, S. Draaby.
— Villads, Erslev.
Fink, Kr. Hundborg pr. Sjørring.
Frederiksen, Ingeborg, Morild Mejeri pr. Læsing.
Frøkjær, Marie Sennels pr. Thisted.
Gadegaard, Eleonora, Vesterlide, Humlum.
— Johanne, Vesterlide, Humlum.
Gramstrup, Johanne, Gammelby pr. Bedsted.
— Mariane, Gammelby pr. Bedsted.
Gregersen, Ejnar, Lødderup.
Grøsborg, Harald, Thorup, pr. Solbjerg Mors.
— Kristen, Fjallerslev, Mors.
Haagaard, Nikolaj, Skyum pr. Hørdum.
Hansen, Ane, Tøving E.
— Bertha, Vennehjerg pr. Sønderlev.
— Gjerløv, Konsulent, Ø. Jølby E.
— Niels, Frøslev.
— Niels, Tøving pr. Alsted.
— Niels, Politibetjent Villahylen, 611, Ribe.
— Fru Ellen, Ø. Jølby E.
Hauch, Chr., Seminarielærer, Jonstrup pr. Ballerup.
Henriksen, Jakob Graakjær, Elmegade 15, Hammerum.
Heide, Anna, Galtrup E.
Hjortnæs, Inger, Ljørslev pr. Ljørslev St., Vendsyssel.
Hjort, Aksel, Mallundgaard, Hinge St.
Hjulgaard, Henry, Laasby pr. Laasby St.
Holst, Søren, Bager, Ø. Jølby E.
Horsager, Anders Kr. Tæbring.
Hyldig, Peder Postekspeditør, Erslev.
— P., Ø. Jølby E.
Houmøller, Jens, Erslev.
— P. Kr., Erslev.
Hvidbjerg, Peder, Haubo, Hjerm St.
Højgaard, Mary Laastrup, Skals.
Iversen, Gudrun, Kirkebakken, Odde.
— Mariane, Tranum, Brovst St.
Jakobsen, Ole, Ø. Jølby E.
Jensen, Albert Aaby, Gistrup.
— Laurits Astrup, Kjellerup.
— Jens Chr., adr. N. S. Svenningsen, Erslev.
— Chr. Hjelmkilde pr. Skaarup Fyn.
— Emma, Thyrsting, Brødstrup.
— Harald Vendelbo, Bjergby E.
— Jens A. R., Overportør, Funder.
— Jens Chr. Finnerup, Doense.
— Jens Jakob, Laasby pr. Laasby St.
— Jens Knudsen, Ø. Jølby E.
— Jens P., Tødsø.
— Jens Skyum, Kallerup, Todbøl.
— Kristian, Mejerib., Damsgaards Mølle, Outrup.
— s. Hustru.
— Klara, Skomager Næsbjerg ved Varde.
— Lars, Skallerup pr. Solbjerg.
— Lars Thomsen, Øland Halvrindmen.
— Marie, Galtrup E.
— Ole Kristian, Dalgaard, Hurup.
— Valdemar, Ø. Jølby E.
— Viktor, Jørsby, Sdr. Draaby.
Jepsen, Johanne, Erslev.
— Peter, Brændstrup, Rødding.
Jørgensen, Ejner Kr., Todbøl Mark, Todbøl St., Thy.
— Emilie, Udby Pigehjem, Nr. Aaby.
— Folke Dal, Dalen, Ø. Jølby E.
— Jens P., Vodstrup.
— Jenny, Todbøl Mark, Todbøl St., Thy.
Jønk, Andreas, Katrinelund, Ø. Assels.
— Karen, Ø. Jølby E.
— Kristen M., Frøslev.
— Julsgaard, Madum pr. Ulfborg.
Kirkeby, R., Vindbjerg Ranum St.
Kirkegaard, Jenny, Erslev.
— Kristine, Erslev.
Kjeldbjerg, Dagny, V. Burlund, BurSt.

- Kjeldbjerg, Edith, Ø. Jølby E.
— Poul Jakobsen, Godthaab, 1 Snede.
- Kjeldgaard, Søren, Hvidbjerg, Karl
Kjeldsen, Elise, Thorsted, Dollerup
Thisted.
- Kjær, Ejner, Dybe, Silstrup, Thisted.
— Hjalmar, Dybe, Silstrup, Thisted.
— Fru Dagny, Hornborg, Flemming.
- Kibsgaard, Jens, Gullerup, Sundby.
— Johanne Gullerup, Sundby.
- Knudsen, A. Houmøller, Ø. Jølby E.
— Dagmar, Ø. Jølby E.
— Helga, Lærerinde, Sdr. Draaby.
— Ingrid, M. C. Holmsgade 9, Nyk.
— Johannes, Smed, Vejerslev, Vils.
— Laurits, Ø. Jølby E.
— Margrethe, Ø. Jølby E.
— Thorvald, Ø. Jølby E.
- Korsgaard, Karl M. Jølby E.
— Kristen, Erslev.
- Kortbæk, Jens, Bjørndrup.
— Johanne Marie, Jølbynygaard E.
— Maren, Jølbynygaard E.
— Markus, Tødsø.
— Laurits, V. Jølby E.
— Kristen Ø., Jølbynygaard E.
- Korup, Asta, Lille Rosenvang, Blenstrup pr. Sejlstrup.
- Kristensen, Anthon, Dragstrup E.
— Ejner Ø. Jølby E.
— Helge, Ø. Jølby E.
— Holger, Kjær, Staby pr. Ulfborg.
— Maren, Silstrup Mølle, Thisted.
— Kaj, Kratgaarden Ugilt, Sindal.
— Niels Rask, Thorsted, Thisted.
— St. Brandhøj, Thorsted, Thisted.
— Søren, Bollershede, Tranget St.
— Vita, Lærerinde Bredal Skole, Vejle.
- Kristiansen, Anna, V. Jølby E.
— Elvine, Ørndrup Mark, Karby.
— Fru Katrine Madsen, V. Jølby E.
— Marie, Krabbesholm Sanatorium, Skive.
— Selma, adr. A. Chr. Andersen, Sundby Mors.
- Krog, Anna, Solbjerg Mors.
— Frederik E., Erslev.
— Karen Nandrup, Flade S. Draaby.
— Marie, Ø. Jølby E.
— Morten, Ø. Jølby E.
— Peder, Ø. Jølby E.
— Søren, Ø. Jølby E.
— P. Kr., Erslev.
— N. E., Nandrup, Flade S. Draaby.
— s. Hustru.
— Morten, Nandrup, Flade, S. Draaby.
— P. S., Nandrup, Flade, S. Draaby.
- Krog, Poulina, Sillerslev pr. Ø. Assels.
— Rasmus Hansen, Erslev.
— Rigmor Vad, Solbjerg Mors.
— Valdemar, Erslev.
- Krogsgaard, A., Frøstrup M., Frøstrup.
— Lærer, Frøslev.
— Peder, Lærer, Karby.
- Krøigaard, Pastor Sv, Ø. Jølby E.
- Kusk, P, Kr. Erslev.
- Larsen, Anthon H., Klokkerheden St.
— Christian, V. Hassing, Vendsyssel.
— Elisa, 750 Mission, Canyon Road Santa Barbara, Californien.
— Jens, Glomstrup Mk. Redsted.
— Johanne, Møllerup.
— Kristian, Bager, Sjørring St.
— s. Hustru.
— Peder, Outrup.
— Lars, Tømrer, Sjørring St.
— Otto, Bager, Frøslev.
— Søren Poulsen, Bjergby E.
— Svend Aage, Ø. Jølby E.
- Laursen, Magda, Sminge-grd., Sminge.
- Lausen, Aage, Gartnernes Lægsforening, Odense.
— Kr., Gartner, Frøslevvang, Frøslev
— s. Hustru.
- Litthorp, Ann Sachse, V. Hassing, Vendsyssel.
- Lindholt, Marinus A., Ny Sølgaard Sulsted.
- Lund, Jeppe J., Andrup, Esbjerg.
- Lunddorff, Poul N., Solbjerg, Mors.
- Lundsbye, Klemmen Fredsø, Vils.
- Lyndrup, Jens Bak, Elsø.
- Lynggaard, Charles, Sejerslev Mejeri, Sdr. Draaby.
— Evald, Søgaard, pr. Braade, Sjæll.
— Jens, Klitgaard, Faartoft, Sundby.
— Kr., Øster Jølby E.
— Lars, Faartoft Sundby.
- Madsen, Carl Nørgaard, Sundby Brugsf., Mors.
— Frode, Nørvang pr. Tistrup.
— Hans, Tøving E.
— Harald, Tøving E.
— Holger, Bjørndrup.
— Peder Mum, Fabjerg pr. Lemvig.
— Kristian Majgaard, Erslev.
— Nygaard Lund, Søndergade, Asaa Vendsyssel.
- Majgaard, Andreas, Erslev.
— Martin, Erslev.
— Kristian, Erslev.
- Mark, Hans, Solbjerg.
- Markussen, Klara, Lødderup.
— N. P., Møllerup over Fjallerslev.
- Mikkelsen, Evald, Klør pr. Hunstrup.
- Mortensen, Fr. Nørrebro 1a, Nykb.

- Mortensen, Jens Kr., Vils.
 — Karl Emil, Skærup Mk., Færkø, Vejle.
 — Knud Haubjerg, Grønbjerg St.
 — Verner, Grønbjerg St.
- Munk, Poul, Vejngaarden, Bjørnstrup, Blære St.
- Mølby, Aksel, Tornemark, Sandved.
 Møldrups, Dagmar Riis, Sejerslev.
- Nederby, Kr., Mejerib. Randlev Mejeri pr. Neder Randlev.
- Nielsen, Charles.
 — Anker, Hug Biskole pr. Ulfborg.
 — Fru Anna, Aagaard Mejeri ved Kolding.
 — Alfred, Strandagergaard, Lyndby, Kirkehylinge St.
 — Gunnar, Mortensminde, Odder.
 — Holger, 7505 Prairie Av. Chicago Ill. U. S. A.
 — Inga Nør, Lødderup.
 — Jens Aage, Lødderup.
 — Kr., Møllebygger, Ø. Jølby E.
 — Kristian K., Vils.
 — Kr. Hoshond, Gundestrup, Aars.
 — Kristen Toddbøl, Vust St.
 — Niels Kr. Madsen, Tødsø.
 — Niels Kr. Malle, Thisted.
 — Peder Kr. Lødderup.
 — Th., Bogbinder, Ryslinge.
 — Verner, Hee pr. Hee St.
- Norup, Elisius, Grarupvej 92, Brande.
- Nygaard, Fru Gerda, Sindbjerg pr. Redsted.
- Nylus, Gudrun, Sinding pr. Skægkær.
- Nør, Marie, Grand Hotel, Nykøbing.
 — P. Frøkjær, Tøving E.
 — Valdemar Frøkjær, Tøving E.
- Nørgaard, A., Hvidbj. Brugsf. Redsted.
 — Andrea, Ø. Jølby E.
 — Hans P., Vodstrup.
 — H. Møller, Hjallersv. 115¹, Odense.
 — Poul, Frøslev.
 — Sigurd, Solbjerg, Mors.
 — Karen, Vestergaard, Tim.
- Nørbjerg, Ellen, Ø. Jølby E.
 — Erling, Ø. Jølby E.
- Olesen, Aage, Ø. Jølby E.
 — Anna, Ø. Jølby E.
 — Ejnar, Ø. Jølby E.
 — Harald, Ø. Jølby E.
 — Henry, Tødsø.
 — Frederikke, Tødsø.
 — Karl, Gistrup.
 — Ole P. Ø. Jølby E.
 — Ragnhild, Ø. Jølby E.
 — N. A., Konsulent, Bøgeallé, Hasseris, Aalborg.
 — Vilhelm, Ljørslev, Vils.
- Ottesen, Otto, Northorup Kær, Fjerrikslev.
- Overgaard, Alfr., Østerild, Thy.
 — Kristen D., Dahlgaard Faartoft, Sundby.
 — Kristian, s. St.
 — Lars Kr., Østerild, Thy.
 — Niels, Thorup pr. Solbjerg.
 — Mads Kr., Faartoft, Sundby.
- Poulsgaard, Aksel, Nørager, Gørding Vemb.
- Pedersen, Aksel, Erslev.
 — Ejnar Tøving E.
 — Erna, Ormose, Sindal St.
 — Frode Albert, Volstrup Mark, Godthaab St.
 — Helge A., Førstelærer, Opperby Skole, Brodahl.
 — Niels Kr., Solbjerg.
 — Thomas, Tøving E.
 — Sigrid Marie, Nygaard, Stagsted, Hjallerup.
- Petersen H., Karetmager, Vaalum.
- Poulsen, Fru Kathrine, Pisselhøj, Aars.
- Purup, Mads Hyldig, Tødsø.
- Rask, Emil P., Sjørring St.
- Rasmussen, Karen, Troldhede St.
 — N. C. Ø. Assels.
- Riis, Dorteia, Birkkærgaard, V. Hunderup.
 — Frederik, Frøslev.
 — Johan, Gartner, Nykøbing.
- Ringgaard, Fru Margrethe H., Torp pr. Karby.
 — Laurits, Gullerup pr. Sundby.
- Rosendal, Valdemar, Højvang, Thorsenhøj, Vendsyssel.
- Sams, Salman Ovesen, Frøslev.
- Sandal, Asta, Thorup pr. Solbjerg.
 — Maren, Bjergby E.
 — Niels, Bjergby E.
 — Peder A., Optagelseshjemmet, Aas V. Vildsund.
- Sandersen, Kr., Ørding, Ø. Assels.
 Schmidt, August F., Haugaardsvej 1, Brabrand.
- Serup, Søren, V. Hvidbjerg Karby.
- Skov, Marie Krog, Hyllebberg, Aars.
- Skovholm, Alfr. B., Egtved, Kolding.
- Sodborg, A., Mejerist, Trevad Mejeri, Skive.
- Stagstrup, Kirstine, Solbjerg Mors.
 — Kristen, Solbjerg Mors.
- Stensgaard, Dagmar, Galtrup E.
 — Else, Galtrup E.
 — Jens, Galtrup E.
 — s. Hustru.
- Støvring, Poul, Solbjerg M.
- Svenningsen, A., Skærlund, Brande.

- Svenningsen, Albert, Bjergby E.
 — Anna, Bjergby E.
 — Jens P. Erslev.
 — Hans Christian, Erslev.
 — Marie, Erslev.
 — Martin, Bjergby, E.
 — Niels E., Erslev.
 — Fru Thea, Tjørnevej 24, Kongens Lyngby.
- Søgaard, Kirstine, Grand Vien College Des Moines, Iowa, U. S. A.
- Sønderby, Jens, Uddeler Ø. Jølby E.
- Søndergaard, Aage, Ø. Jølby E.
 — Fru Agnes, Ø. Jølby E.
 — Asta Nederby, Ø. Jølby E.
 — Anders, Outrup.
 — Andreas, Filtenborg, M. Jølby E.
 — Anthon, Galtrup E.
 — Finne, Nørrebro 21, Nykøbing.
 — Frederik, Solbjerg Mors.
 — Holger, M. Jølby E.
 — Jens, Solbjerg Mors.
 — Jens Erslev.
 — Johannes, H. C. Ørstedsvvej 17¹, København.
 — Jørgen, s. St.
 — Inger, Lisbjerggaard, Sejerslev.
 — Karl, Galtrup E.
 — Karen, Galtrup E.
 — Karen, Ø. Jølby E.
 — Kristian, Ø. Jølby E.
 — Kristian, Galtrup E.
 — Kristian Jensen, Ø. Jølby E.
 — Maren, Filtenborg, M. Jølby E.
 — Maren, Nørrebro 21, Nykøbing.
 — Mary, Aunslet pr. Hjulby Fyn.
 — Petra, Nørrebro 21, Nykøbing.
 — P. Dahl, Agerø, Karby.
 — Uffe, Liskjærgaard, Sejerslev.
- Sørensen, A., Lærer, Bjergby E.
 — s. Hustru.
 — Anna, Gullerup, Sundby.
 — Ejvind, Bjergby E.
 — Gudrun, Vesterlund, Hurup.
 — Kristian, Solbjerg, Mors.
 — Martin, Tømrer, Skjoldborg pr. Vildsund.
 — O. Th., Tømrer, V. Hvidbjerg pr. Karby.
- Sørensen, Poul, Gullerup pr. Sundby.
 — Ole, Guldforhoved pr. Bodding.
 — Richardt, Hinge pr. Hinge.
 — Sidsel, Gullerup pr. Sundby.
 — Søren, Tødsø.
- Thorhaug, Elise, Manstrup pr. Aggersund.
- Thomsen, Holger Hedegaard, Vandet St., Vejle.
 — Marinus, Stouby pr. Jebjerg.
 — Th., Højskoleforstander, Almindingen, Bornholm.
- Thorsen, Gunnar, Elsø.
 — Ingrid, Ø. Jølby E.
 — Magda, Elsø.
 — Nanna, Ø. Jølby E.
 — Svend, Ø. Jølby E.
- Toft, Kristine, Erslev Mølle E.
 — Laura, Sindbjerg pr. Redsted.
 — Thora, Alsted.
- Tøfting, Karl, Sundby Mors.
- Vad, Thorvald, Ø. Jølby E.
- Vangsgaard, Jens, Sundby Mors.
 — Søren, Bjergby E.
- Vanting, Inger, Vesterbæk, Spjald.
 — Karen, Vesterbæk, Spjald.
- Veje, Fru Anna, Tøving E.
- Vestergaard, A., Kbm., Thorsted, Thisted.
 — Andreas, Alsted.
 — Ejnar, Skrædder, Ø. Jølby E.
 — Hans, Tødsø.
 — Kristian, Sillerslev, Ø. Assels.
 — Kr., Karetmager, Ø. Jølby E.
 — Margrethe, Sygehuset, Nykøbing.
 — Niels, Ballegaard, Tødsø.
 — Sara, Alsted.
 — Sidsel, Brejninge, Børkop.
- Væver, Jens, Frøslev.
- Væversted, Karl S., Nygaard, Lemb Klokkeholm St.
- Winther, Fru Lise, Vesløgsgaard pr. Vesløs.
- Yde, Aksel, Gjustbøl pr. Snedsted.
- Østergaard, Jens, Jølbygaard E.
 — Kirstine Lærerinde, Egermsund Skole, Sønderjylland.
 — Thomas, Silstrup, Thisted.

Adresseforandringer bedes meddelt J. Stensgaard, Galtrup, Erslev.

